

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

**FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**ÚSTAV ESTETIKY A DĚJIN UMĚNÍ**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**Klástersní kostel sv. Antonína v Dačicích jako místo paměti**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Autor práce: Veronika Polnická

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 3

2015

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses. cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice

.....

## Poděkování

Ráda bych zde poděkovala panu doc. PhDr. Michalu Šronkovi, CSc. za vedení této bakalářské práce a velmi cenné rady. Další dík patří Mgr. Miroslavě Aurové, Ph.D. za pomoc s překladem latinského textu, bez kterého by tato práce nemohla být úplná. Velké poděkování také patří sestřím bosým karmelitkám z dačického Karmelu Matky Boží, které mi umožnily nahlédnout do klášterního archivu a po celou dobu vzniku mé práce mi vycházely maximálně vstříc a díky patří též otci Vojtěchovi Suchému, který mi poskytl fotografie, na nichž je zdokumentován interiér františkánské hrobky. Také bych chtěla poděkovat Mgr. Marii Kučerové z Městského muzea a galerie v Dačicích, za pomoc při sběru odborné literatury.

## **Anotace**

Veronika Polnická

Klášterní kostel sv. Antonína v Dačicích jako místo paměti

Cílem této práce je zmapování způsobů uchování paměti na důležité osoby, které byly jistým způsobem spojeny s klášterním kostelem sv. Antonína v Dačicích. Počínaje zakladatelem klášterního komplexu, primátorem města Dačic Matějem Jiřím Kapetou, přes řeholníky františkánského řádu, příslušníky šlechtických rodů, další měšťany až po osoby, jejichž identita nám dodnes zůstává zastřena. Paměť na zmíněné osoby je v rámci vnitřní výzdoby klášterního kostela sv. Antonína Paduánského zhmotněna prostřednictvím pamětních desek nacházejících se u hlavního oltáře i u postranních oltářů v kostele formou aliančních znaků. Pod kostelem se nachází také tři hrobky s latinskými nápisy, v nichž odpočívají vedle příslušníků františkánského řádu mnohé osoby světského stavu. Závěr práce se zabývá náhrobní ikonografií a sepulkrální pamětí v rámci kostela.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Klíčová slova: Klášterní kostel sv. Antonína, Dačice, místo paměti, Baroko, 17. a 18. století.

## **Annotation**

Veronika Polnická

### St. Anthony Monastic Church in Dačice as a Site of Memory

The purpose of this thesis is to map out the ways of remembrance-maintenance as far as important people are concerned, who were somehow connected with St. Anthony Monastic Church in Dačice. It dates back to the city mayor of Dačice, Matěj Jiří Kapeta, who was the founder of the monastic complex, and it continues with the Franciscan Order monks, with noble families members, other townsmen, and finally with persons whose identity has been unknown since then. The remembrance of mentioned persons is within the interior decoration of St. Anthony Padua's Monastic Church embodied by means of memorial plaques that are situated at the main altar and also at the side altars in the church in the form of featured waymarks. Under the church, there are to be found also three sepulchres with Latin inscriptions, in which there rest the Franciscan Order members next to many persons of secular state. The end of the thesis deals with tombstones iconography and with the sepulchral remembrance within the church.

BT Leader: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Key words: St. Anthony Monastic Church, Dačice, Site of Memory, Baroque, , 17th and 18th century.

## Obsah

1. Úvod.....	8
2. Kritika literatury.....	9
3. Stručná historie města Dačice v souvislosti s jeho náboženskou minulostí.....	11
3.1. Stavba kláštera v Dačicích v kontextu společensko-historických událostí.....	12
4. Muž, který stál u zrodu myšlenky – Matěj Jiří Kapeta.....	13
4.1. Františkáni v Čechách.....	15
4.2. Sv. Jan Kapistrán .....	16
5. Stavba kláštera.....	17
5.1. Stavba klášterního kostela.....	18
5.2. Patrocinium kostela.....	19
6. Ikonografický program kostela.....	22
6.1. Hlavní oltář sv. Antonína Paduánského.....	23
6.2. Postraní oltář sv. Josefa.....	27
6.3. Postraní oltář sv. Petra z Alcantary.....	29
6.4. Postraní oltář Panny Marie Lurdské.....	31
6.5. Postraní oltář sv. Barbory.....	32
6.6. Postraní oltář sv. Jana Nepomuckého.....	33
6.7. Postraní oltář sv. Františka Serafínského.....	36
6.8. Postraní oltář Srdce Páně.....	38
6.9. Postraní oltář Bolestné Panny Marie.....	39
6.10. Kazatelna.....	40
6.11. Obrazy křížové cesty.....	42
7. Memoriální funkce kostela a medailony nositelů aliančních znaků.....	43
7.1. Hrabě František Antonín Berka z Dubé a Lipé.....	44
7.2. Hrabě Václav Vojtěch z Vrbna a Bruntálu.....	44
7.3. Jan Michal Kammerer.....	45
7.4. Hrabě František Josef Heissler z Heitersheimu.....	47

7.5. Krypty pod kostelem – náhrobní ikonografie.....	48
7.5.1. Františkánská hrobka.....	49
7.5.2. Hrobka hraběnky Osteinové.....	50
7.5.3. Hrobka manželů Harffových.....	53
7.5.4. Další osoby pohřbené v kostele sv. Antonína Paduánského.....	53
8. Závěr – Prostor a paměť.....	55
9. Seznam literatury a pramenů.....	59
10. Seznam obrazových příloh	
11. Obrazové přílohy	

## 1. Úvod

Tato bakalářská práce analyzuje formy uchování paměti na významné osobnosti působící ve městě Dačice, které byly spjaté s historií raně barokního klášterního kostela sv. Antonína Paduánského. Počátky kostela spadají do protireformačního období, tj. do doby, kdy byla ukončena třicetiletá válka, která rozvrátila a velmi tvrdě poznamenala nejen české země, ale celou Evropu.

Cílem této práce je zmapování způsobů uchování paměti na důležité osoby, které byly jistým způsobem spojeny s klášterním kostelem sv. Antonína v Dačicích. Práce pojedná o zakladateli klášterního komplexu a zároveň primátorovi města Dačice Matěji Jiřím Kapetovi, o řeholnicích františkánského řádu, příslušnicích šlechtických rodů, měšťanech, ale i o dalších osobnostech, jejichž identita nám dodnes zůstává zastřena.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol. Třetí kapitola se věnuje nástinu historie města Dačice v souvislosti s jeho náboženskou minulostí. První zmínka o Dačicích pochází z roku 1183, kdy se v kronice milevského opata Jarlocha nachází záznam o farní osadě Dassyce. Dalším významným milníkem města byl rok 1659. Právě v tomto roce přišli do Dačic první minorité, aby zde položili základy františkánského konventu. V této kapitole neopomene zmínit základní informace o stavbě františkánského kláštera v kontextu dobových společensko-historických události, které provázely vznik stavby. Kapitola čtvrtá zaměřuje svou pozornost na osobnost zakladatele klášterního komplexu a na jeho roli v tehdejší společnosti. Kapitola pátá popisuje stručně historii františkánského řádu v Čechách. Podrobněji se v této části práce věnujeme osobnosti Jana Kapistrána, který se zasloužil o to, aby se v Čechách a na Moravě rozšířily řady františkánů o nové stoupence. Pátá kapitola pojednává o jednotlivých fázích stavby dačického konventu a o patrociniu kostela. Ikonografickému programu kostela se věnuje kapitola šestá. Sedmá kapitola je pak zaměřena na sepulkrální paměť kostela.

Tématem klášterního komplexu v Dačicích jsem se začala zabývat již v druhém ročníku svého studia. V rámci příprav seminární práce z předmětu Obrazy a performance ve veřejném prostoru jsem se zaměřila na dačický klášter a jeho proměny v čase z pohledu funkce, kterou plnil od dob svého založení až po současnost. Volba takového tématu nebyla zcela náhodná, právě naopak. Dačice jsou pevně spojeny s mou rodinou. Dačice jsou rodným městem mé matky.



## 2. Kritika literatury

V literatuře se s popisem památek a odkazů souvisejících s uměleckou činností na Dačicku a v jejich blízkém okolí setkáváme poprvé v knize *Pamětihodnosti města Dačice*<sup>1</sup> vydané roku 1860 ve Vídni, jejímž autorem je Bedřich Zwach. Kniha je jednak historicky velmi přesná, jednak obsahuje mnoho informací věnujících se popisu mobiliáře dačického kostela. Mimo jiné obsahuje seznamy dobrodinců konventu se zápisy jejich darů a také seznam lidí pohřbených v kryptách pod kostelem sv. Antonína. Nevýhodou této publikace je datum jejího vydání. Kniha zachycuje stav z roku 1860, který tak v mnohých případech již neodpovídá stavu dnešnímu, změny se týkají především ikonografického programu.

Dalším titulem zabývající se touto tematikou je *Město a panství Dačice*<sup>2</sup> autorů Jana Beringera a Jaroslava Janouška z roku 1883. Tato publikace zahrnuje popis historie stavby klášterního komplexu a jeho proměny za josefínských reforem. Autoři připojují i podrobný demografický vývoj města Dačice a měst v přilehlém okolí. V jednotlivých kapitolách se věnují důležitým památkám nacházejícím se ve městě Dačice a na dačickém panství.

Informace o bývalém františkánském konventu, jež jsou obsaženy v publikaci s názvem *Dějiny Dačic*<sup>3</sup>, která byla vydaná v roce 2001, jsou velmi obecné. Publikace řeší samotnou historii a okolnosti stavby konventu v kontextu základní historické datace.

*Encyklopedie moravských a slezských klášterů*<sup>4</sup> od autora Dušana Foltýna z roku 2005 se tématu klášterního kostela sv. Antonína v Dačicích věnuje na třech stranách. Jsou zde shrnuty základní informace o historii stavby. Důležité však je, že zde dochází k reflexi počtu členů III. řádu františkánů v průřezu několika let. Jde o velmi pěknou a přehlednou práci, která obsahuje základní podstatné informace tak, jak je to u publikací encyklopedického charakteru běžné. Navíc právě zde je poprvé vyřčena domněnka o možné identitě architekta stavby. Tato informace se tak stává podstatnou při určování dalšího postupu bádání.

Pro mou práci se stal nejužitečnějším zdrojem článek *K dějinám pohřbívání v Dačicích*<sup>5</sup> od Marie Bisové, který vyšel v Dačickém vlastivědném sborníku v roce 2011. Text seznamuje čtenáře s memoriálními tradicemi napříč staletími.

Nejnovějším příspěvkem k tématu je katalog *Zapomenuté poklady. Výtvarné umění na Dačicku v 17. – 19. století*<sup>6</sup> autorů Jana Mikeš a Tomáše Valeše, který byl vydaný v roce

---

<sup>1</sup> Bedřich Zwach, *Denkwürdigkeiten der Stadt Datschitz*, Vídeň 1860.

<sup>2</sup> Jana Beringera – Jaroslava Janouška, *Město a panství Dačice*, Dačice 1883.

<sup>3</sup> Jan Bystřický a kol., *Dějiny Dačic*, Dačice 2001.

<sup>4</sup> Dušan Foltýn, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005.

<sup>5</sup> Jana Bisová, *K dějinám pohřbívání v Dačicích: s přihlédnutím k matrice zemřelých a dokumentaci starého hřbitova*, in: *Dačický vlastivědný sborník*, sv. 6, Spolek přátel muzea v Dačicích 1, Dačice 2011.

2013 při příležitosti zahájení stejnojmenné výstavy. Klášterní kostel sv. Antonína je zmiňován v souvislosti s umělci a několika vybranými dobrodinci, kteří se podíleli na výzdobě interiéru této stavby. Publikace seznamuje čtenáře s jednotlivými majiteli dačického panství, kteří jsou následně představeni v rolích sběratelů umění a mecenášů významných, ale i méně známých umělců.

---

<sup>6</sup> Jan Mikeš – Tomáš Valeš, *Zapomenuté poklady. Výtvarné umění na Dačicku v 17. – 19. století*, Dačice 2013.

### 3. Historie města Dačice a jeho náboženská minulost

Dačice jsou jedním z nejstarších měst historické Moravy. Leží na Moravské Dyji, nedaleko od jejího soutoku s řekou Vápvkou. V současné době se však formálně nacházejí na území Jihočeského kraje.

Nejstarší písemná zpráva o Dačicích se datuje do roku 1183, kdy se v kronice milevského opata Jarlocha hovoří o farní osadě Dassyce (později Daczie), která se nacházela na křižovatce obchodních cest vedoucích ze Znojma do jižních Čech a z Jihlavy přes Dačice a Slavonie do Rakous. Ve stejném roce, tedy v roce 1183, nechal znojemský kníže a markrabě moravský Konrád Ota vysvětit zdejší kostel. Tento akt vykonal olomoucký biskup Pelhřim.<sup>7</sup>

V polovině 13. století přešly Dačice do vlastnictví špitálu sv. Františka v Praze, při němž se ustavil český rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou. V majetku křížovníků zůstaly Dačice až do roku 1335.

K největšímu rozvoji města došlo mezi léty 1459 – 1610 za panování Krajířů z Krajku. Krajířové podporovali Jednotu bratrskou, která zde v 16. a 17. století působila. Dům Jednoty bratrské se údajně nacházel v někdejší ulici Na Skrchově, tj. v dnešní Bratrské ulici. Dále se traduje, že se bratrská fara nacházela nejen v ulici Na Skrchově, ale i v místech nynější fary katolické v Krajířově ulici. Jednota bratrská byla okolní českou a moravskou šlechtou většinou vnímána jako konfesní společenství s nelegálním základem pro svou existenci a byla často srovnávána se sektou. Zdá se tedy, že také v Dačicích si bratrská komunita žila takřkajíc vlastním životem. Fungovala jako samostatná jednotka téměř na okraji města, tedy bokem centra dění. Pobělohorský zákaz nakonec nechal zmizet bratrskou faru v místech v ulici na Skrchově, ale i v místech nynější fary katolické v Krajířově ulici.

V roce 1659 přišli do Dačic první františkáni, pro něž zdejší primátor a bohatý soukeník Matěj Jiří Kapeta založil klášter.

---

<sup>7</sup> David Petr – Vladimír Soukup, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Praha 2008, s. 60.

### 3. 1 Stavba kláštera v Dačicích v kontextu společensko-historických událostí

Historie klášterního komplexu se začala psát v roce 1660, kdy byl položen základní kámen k jeho stavbě. Tento symbolický akt se udál pouhých 12 let po skončení třicetileté války, která bývá rovněž někdy označována jako první moderní válka v dějinách.

V roce 1618 v Čechách vyvrcholilo dlouhá léta trvající napětí mezi katolíky a protestanty, ale i napětí mezi Habsburky a českou šlechtou. Vypukla válka. Na jejím počátku stál náboženský konflikt mezi katolíky a protestanty, na jejím konci boj o moc v Evropě.

Poté, co třicetiletá válka skončila, pokračovala v Čechách a na Moravě politika habsburských panovníků, během níž byl postupně dokončován proces rekatolizace. Tento proces zapříčinil konec náboženské plurality v zemi.

Válečné běsnění se nevyhnulo ani Dačicím. Osudným se tomuto městu stal rok 1645, kdy jej vydrancovali najatí žoldnéři ve švédských službách.<sup>8</sup> V důsledku těchto nešťastných událostí si dne 27. 5. 1645 vypůjčil správce dačického panství Weisman místo peněz sukno v ceně 357 zlatých od Matěje Jiřího Kapety za účelem výplaty vesnic dačického panství pro Švédy.

Po třicetileté válce přišlo období hospodářského útlumu a těžkého strádání. Nastal úpadek českých a moravských měst, Dačice nevyjímaje.<sup>9</sup>

Z neštěstí a hrůz třicetileté války dokázali nejvíce vytěžit zbohatlíci z řad úspěšných vojenských velitelů a podnikatelů ze sféry cechovních řemesel (například soukenické manufaktury aj.). Právě tito podnikatelé v některých případech nakonec dopomohli k obnově válkou zpustošeným městům. V Dačicích se takovýmto obnovitelem stal Matěj Jiří Kapeta, bohatý soukenický podnikatel, původem z italské katolické rodiny usazené v Dačicích od 16. století, zakladatel a štedrý dobrodinec dačického kláštera.

---

<sup>8</sup> <http://www.muzeumdacice.cz/>, vyhledáno dne 3. 5. 2015.

<sup>9</sup> Ibidem.

#### 4. Matěj Jiří Kapeta – muž, který stál u zrodu myšlenky

Matěj Jiří Kapeta (1598 – 1672) stál u zrodu dačického kostela sv. Antonína. Byl to jeden z nejzasloužilejších občanů, kteří v Dačicích žili a působili.

Matěj Jiří Kapeta se narodil roku 1598. Byl synem Jiřího Kapety, dačického soukenického mistra. Matěj se vydal ve stopách svého otce a vyučil se u něj soukenickému řemeslu. Jak zápisy dokládají, byl v roce 1618 přijat do cechu soukeníků, který byl ve městě silně zastoupen. Po svém otci zdědil talent potřebný pro vykonávání soukenického řemesla a do vínku dostal navíc i cit pro obchod. Není proto divu, že se z něj stal nejen textilním výrobcem a dodavatelem, ale i schopným obchodníkem, jehož počiny přesahovaly hranice českého království. Spolu se svým společníkem a zetěm v jedné osobě Janem Süsssem vybudoval společnost, která ve velkém skupovala ovčí vlnu z okolních panství. S vlnou pak jejich společnost dále obchodovala. Stejným způsobem pak společníci nakoupili sukna od soukeníků z Dačic, Slavonic, Telče nebo Třešti, která byla posléze dodávána na trhy v Čechách a na Moravě.<sup>10</sup> V rámci rozšíření své působnosti se spojili jihlavskými vývozci suken. Naskytla se tak příležitost dodávat také na trhy v hornorakouském Linci a do Vídně.

Obratnými obchodními kroky přišel Matěj Jiří Kapeta k velkému jmění. Takto získaný kapitál s úroky půjčoval a časem se stal vyhledávaným věřitelem jak bohatých měšťanů, tak šlechticů. Z testamentu, který Kapeta sepsal rok před svou smrtí, vyplývají na povrch i jeho finanční aktivity související s majiteli dačického panství, jimiž byli Berkové a Fürstenberkové. Financí z těchto transakcí však dokázal využít s rozvahou a především vždy ve prospěch města a zdejší vrchnosti. Nemalou část věnoval též na dobročinné účely. V závěti, která byla jakousi bilancí jeho finančních transakcí a souhrnem vymahatelných pohledávek, mimo jiné stálo, že mu vesnice na dačickém panství stále zůstávaly dlužné. Částka činila 535 zlatých a 30 krejcarů, kterou Kapeta půjčil roku 1645 správci panství Weismanovi na výplatu vesnic dačického panství pro Švédy. Celou tuto dlužnou částku Kapeta odkázal františkánům v klášteře sv. Antonína Paduánského.<sup>11</sup>

Ačkoli byl velice úspěšný na poli podnikání, žil Matěj Jiří Kapeta obyčejným, nikoli však nezajímavým životem. Ve svém osobitém přístupu k životu uváděl ve vzájemnou harmonii postoje katolíka a filozofii velkého obchodníka. Brzy se tak mezi místními obyvateli

<sup>10</sup> kol. autorů, Matěj Jiří Kapeta, in: kol. autorů, *Kdo byl kdo na jihozápadní Moravě*, Městské muzeum a galerie Dačice 2000, s. 72 – 73.

<sup>11</sup> Bohumír Smutný, Matěj Jiří Kapeta, dačický primátor a soukenický podnikatel ve světle svého testamentu z roku 1671, in: Marie Kučerová red., *Dačický vlastivědný sborník*, Spolek přátel muzea v Dačicích 1, Dačice 2001, s. 47 – 54.

stal respektovanou a váženou osobností. Záhy na to mu byl svěřen výkon funkce primátora města, kterou zastával v letech 1633, 1643 a v rozmezí let 1669 – 1671. Nakonec byl pro své úspěchy pověřen vedením úřadu doživotně. Během výkonu této funkce se jako katolík mimo jiné zasloužil o obnovu města po hrůzách třicetileté války. Stal se významným podporovatelem místního farního kostela sv. Vavřince a městského špitálu u kaple sv. Anny na Stráňském předměstí, na jehož obnovu přispěl roku 1655 nemalou částkou (2 800 zlatých).<sup>12</sup>

Byl to právě Matěj Jiří Kapeta, kterého nezastavila žádná překážka v rozhodnutí uvést do Dačic františkány a vybudovat pro ně klášter s kostelem. Řád františkánů měl tou dobou v Čechách, na Moravě a ve Slezsku již mnoho klášterů. Financováním stavby jejich kláštera si tak chtěl dačický primátor postavit pomník v srdcích i myslích svých spoluobčanů a poté i jejich potomků, což se mu, dá se říci, do značné míry i povedlo.

První etapa výstavby, která představovala stavbu klášterní budovy, byla zahájena v roce 1660 a trvala až do roku 1664. Matěj Jiří Kapeta se však bohužel nedožil slavnostního položení základního kamene ke druhé etapě stavby klášterního komplexu, tedy stavby kostela sv. Antonína Paduánského. Zemřel dne 14. dubna roku 1672 a byl pohřben v rodinné hrobce farního kostela sv. Vavřince.<sup>13</sup>

Ve městě je po něm pojmenována ulice Kapetova, jež se nachází pod klášterem. Jeho osoba je vzpomenua také na pamětní desce před vstupem do klášterního komplexu a na pamětní desce u hlavního oltáře kostela sv. Antonína.

---

<sup>12</sup> Ibidem .

<sup>13</sup> Viz Bedřich Zwach (pozn. 1), s. 47.

#### 4.1. Františkáni v Čechách

Řád menších bratří (Ordo Fractum Minoritum, neboli – OFM) byl založen roku 1209 sv. Františkem z Assisi a o 14 let později, tedy v roce 1223 byla tato řehole potvrzena papežem Honoriem III.

Řád františkánů vždy kladl velký důraz na život bez vlastnictví a v chudobě, dále na autentické učení církve, rozvoj studijní činnosti a na působení v misiích. Velkou měrou se o rozšíření tohoto řádu v Čechách a na Moravě zasloužil sv. Jan Kapistrán, který zde založil několik klášterů zasvěcených právě tomuto řádu. Některé legendy připouštějí jeho návštěvu i v dačické oblasti. Podle všeho se misijní působení Jana Kapistrána ve zdejší oblasti mělo odehrát v roce 1451, kdy byl ustanoven papežským legátem pro Čechy a Německo. Ovšem v Čechách nebyl tento františkán zrovna osobou vítanou. Vstup do nitra země, zvláště pak do Prahy, kterou v té době spravovali kališníci Jiřího z Poděbrad a mistra Jana Rokycany, mu byl zakázán. A tak sv. Jan Kapistrán obcházel po několik let okolní země, ve kterých kázal a obracel husity ke katolické víře. Na Moravě sklízel velké úspěchy, které byly korunované řadou konverzí. Spolu se sv. Janem Kapistránem přišlo do českých zemí dvanáct jeho bratří – observantů, kteří svými kázáními dokázali oslovit a posléze přivést do řádu mnoho mladých žadatelů.

V místech, kudy Kapistrán se svými bratry procházel, byly zakládány kláštery observantů: 1451 v Brně, 1453 v Olomouci, později také v Opavě. V Jemnici byl založen františkánský klášter v roce 1455, třebaže pobyt sv. Jana Kapistrána zde není nijak doložen. I přesto je zde dodnes tato událost připomínána tzv. kapistránskou lípou, jejíž torzo se nachází vedle kostela sv. Víta. Roku 1457 došlo k založení františkánského kláštera v Jindřichově Hradci, roku 1460 pak v Plzni, kde přebrali observanti klášter po konventuálech, podobně došlo k založení františkánského kláštera i v Chebu a roku 1468 ve Znojmě.<sup>14</sup>

Františkáni působící v Dačicích v letech 1660 – 1950 patřili k řádu pravých minoritů (OFM Conv.), což je řád řízený generálem, který se dělí na provincie v čele s provinciálem. Nižšími správními jednotkami jsou kustodie (kustod), jež sdružují několik klášterů (kvardián). Členy řádu jsou kněží, laičtí bratři a terciáři.<sup>15</sup> Terciáři jsou laikové, kteří se v životě řídí podle františkánských zásad. V Dačicích působilo od roku 1660 Arcibratrstvo a později též terciář.

<sup>14</sup> Petr Alkantara Houška OFM, *České františkánství*, Praha 2005, s. 16 – 17

<sup>15</sup> Dušan Foltýn, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, s. 264 – 266.

## 4.2. Sv. Jan Kapistrán (Giovanni Capistrano)

\* 23. 6. 1385 Capestrano (Itálie)

† 23. 10. 1456 Ilok u Dunaje (Chorvatsko)

Světec, který se zasloužil o rozšíření českého františkánství, byl synem přistěhovaného francouzského barona a důstojníka. Jako vystudovaný mistr práv byl pověřen funkcí správce Perugie, později byl však svržen a uvězněn. Poté, co byl propuštěn na svobodu, vstoupil v roce 1416 do františkánského řádu, kde se brzy stal oblíbeným kazatelem. Roku 1451 byl ustanoven papežským legátem pro Čechy a Německo. Ve stejném roce přišel sv. Jan Kapistrán do Čech jako apoštolský misionář, aby získal druhou husitskou generaci pro jednotu s církví. Mezi léty 1451 – 1454 působil na Moravě. Po návratu z misijního působení na Moravě odešel Jan Kapistrán do Uher, kde se společně s Janem Korvínem Hunyadim<sup>16</sup> účastnil dne 22. 7. 1456 vítězné bitvy proti Turkům u Bělehradu. Když se zpráva o tomto velkolepém vítězství donesla k papeži, nařídil slavit svátek Proměnění Páně na památku záchrany Evropy.

Sedmdesátiletý vojevůdce Hunyadi během válečného tažení onemocněl morem. Jan Kapistrán se při jeho ošetřování sám nakazil. Tři měsíce na to zemřel a byl pochován v Iloku.

Sv. Jan Kapistrán je často zobrazován jako františkán s korouhví a křížem v ruce, stejně tak i se šesticípou hvězdou nad hlavou, monstrancí, terčem s monogramem IHS a paprsky. U jeho nohou se často objevují dvě biskupské mitry (odmítl biskupské úřady). Někdy tomuto světcovi leží u nohou Turek či válečné trofeje. V bitvě s Turky jede na koni s korouhví a křížem a z úst mu vycházejí slova: Jesus, Jesus.<sup>17</sup> Svatý Jan Kapistrán je považován za patrona města Vídně.

---

<sup>16</sup> *Kdo byl kdo na jihozápadní Moravě*, Městské muzeum a galerie Dačice, 2000, s. 73.

<sup>17</sup> Hynek Rulišek, *Slovník křesťanské ikonografie. Postavy, atributy, symboly*, Hluboká nad Vltavou 2006.



## 5. Stavba kláštera

Zatímco jinde bylo zakládání církevních staveb spíše záležitostí šlechty, majitelů panství a jiné vrchnosti, v Dačicích to byla akce bohatého měšťana, ke kterému se v průběhu stavby připojilo ještě mnoho dalších dobrodinců, kteří měli vůli a disponovali prostředky. Stavba františkánského kláštera s kostelem se tak stala největším stavebním podnikem města v 17. století a byla projevem jak protireformace, tak barokní zbožnosti.<sup>18</sup>

Matěj Jiří Kapeta se v roce 1659 obrátil s žádostí na generálního vikáře františkánského řádu Pavla de Tauris a nově zvoleného provinciála českých zemí Bernarda Latkeho, zda by mohli poslat do Dačic několik františkánských mnichů, kteří by se zde stali základem nového konventu. Na podnět této žádosti se v září 1659 shromáždila v Jindřichově Hradci provinciální kapitula františkánského řádu, aby tuto záležitost projednala.

Dalším krokem, který musel Kapeta vykonat, bylo vyžádat si souhlas Maxmiliána Františka landkrabího z Fürstenbergu, pána na dačickém panství, aby klášter mohl být postaven na jeho pozemcích. Odpověď hraběte Fürstenberka přišla velmi záhy. V dopise ze dne 9. 6. 1660 mu byl udělen souhlas se zahájením stavby.

Po vrchnosti světské udělila svůj souhlas také vrchnost duchovní, tedy olomoucká biskupská konzistoř. Sekretář řádové provincie Fr. Jindřich Clarus v dopise adresovaném představenému dačické klášterní komunity zde dne 16. 7. 1660 sdělil závěry z ústavního jednání vydané konzistorním oficiálem ze dne 15. 7. 1660. Jakmile byly tyto oficiality vyřízeny, mohly být započaty stavební práce podle základního nákresu architekta.<sup>19</sup> O architektu, podle jehož plánů byla budova kláštera postavena, nejsou bohužel dochovány žádné záznamy. Můžeme se pouze domnívat, že projektantem byl stavitel jihočeských Eggenbergů Stefano Petri z Prahy, podobně jako tomu bylo v případě konventu v Jindřichově Hradci.<sup>20</sup>

Víme však, že celý projekt byl pravidelně konzultován se sekretářem řádové provincie Františkem Jindřichem Clarem a že se na obou etapách budování stavby podíleli jindřichohradečtí zedníci.

---

<sup>18</sup> František Křížek, *Poznámky ke stavební historii dačického kláštera. Strojepis z pozůstalosti F. Křížka*, Městské muzeum a galerie v Dačicích 1984, s. 1 – 2.

<sup>19</sup> František Křížek, *Ke stavební historii dačického kláštera, Dačický zpravodaj*, č. 73, září 1984, s. 13.

<sup>20</sup> Foltýn, Dušan, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, s. 264 – 266.

Již v roce 1659 přišli do Dačic první františkáni – observanti, kteří byli vybráni provinciálem Bernardem Latkem. A tak zde otec Bedřich Brukáč a Václav Nedbal položili základ františkánského konventu.

Sám Kapeta měl původně méně nákladnou představu o vybudování františkánského kláštera v Dačicích. Chtěl zřídit klášter v budově městského špitálu vedle kaple svaté Anny, která se i se špitálem nacházela nedaleko nynějšího klášterního kostela sv. Antonína.

Františkánům se však přestavba špitálu na klášter nezdála vhodným řešením. Matěj Jiří Kapeta se proto rozhodl vybudovat klášter na pozemcích ve svahu nad kaplí sv. Anny a koupil zdejší pozemky. Prozatímní útočiště pak bratři našli v prostorách špitálu sv. Anny, kde v místní kapli konali bohoslužby.

Budova kláštera byla postavena během čtyř let. Stavba započala v létě roku 1660, kdy byl 23. 7. položen základní kámen sekretářem řádové provincie Jindřichem Clarem. Připomeňme, že pouhých 12 let před tím skončila třicetiletá válka, která rozvrátila a tvrdě poznamenala nejen české země, ale i celou Evropu.

Matěj Jiří Kapeta do začátku věnoval řádu menších bratří částku 3000 zlatých, z toho 2 000 činila hotovost a 1000 dostali v dlužních úpisech.<sup>21</sup>

Klášterní komplex v Dačicích je situován nad Stráněnským předměstím (název byl odvozen od zaniklé vsi Stráň) za řekou Dyjí. Jedná se o trojkřídlovou jednopatrovou budovu s hladkým průčelím a vysokou sedlovou střechou, pod kterou je po celém vnějším obvodu profilovaná korunní římsa. Klášter přiléhá k severní straně kostela sv. Antonína Paduánského a tvoří kvadraturu s ambitem, který byl dříve podle italského zvyku otevřený.<sup>22</sup>

## **5. 1. Stavba klášterního kostela**

Postavením budovy kláštera a jejím osídlením první skupinkou františkánů, kteří byli do Dačic vysláni, však nebyl záměr Matěje Jiřího Kapety ani zdaleka dokončen. Druhou etapou byla stavba klášterního kostela. Nakonec ale trvalo celých osm let, než byly vytvořeny vhodné podmínky k jeho stavbě. Dne 28. srpna 1672 položil opat premonstrátského kláštera z Nové Říše Matouš Sebasteus základní kámen nového kostela, jenž byl zasvěcen druhému nejoblíbenějšímu františkánskému světcí svatému Antonínu Paduánskému.

---

<sup>21</sup> Ibidem, s. 264 – 266.

<sup>22</sup> <http://www.karmelitky.cz/historie-klastera/>, vyhledáno dne 1. 5. 2015.

Tohoto slavnostního aktu se již bohužel nedožil muž, který měl na vybudování kláštera největší zásluhy, a sice Matěj Jiří Kapeta. Zemřel 16. dubna 1672. Po jeho smrti se františkánů ujala hrabata Maxmilián František z Fürstenberka a František Antonín Berka a další dobrodinci.<sup>23</sup>

Výstavba kostela trvala pět let, od roku 1672 do roku 1677. Dne 3. října 1677 mohly být v kostele zahájeny pravidelné bohoslužby, neboť sem byla přenesena Nejsvětější svátost ze špitální kaple sv. Anny. Tohoto úkonu se ujal tehdejší představený kláštera P. Hilarion Fischer.

Od roku 1677 kostel sice mohl sloužit bohoslužebným účelům, stavba byla dokončena, je však třeba si uvědomit, že v kostele dosud nebyl ani hlavní oltář, ani postranní oltáře, ani kazatelna či varhany. Pod kostelem se ale již nacházely tři krypty, jedna z nich byla určena k pohřbívání františkánů, druhá pro vrchnost a třetí k pohřbívání bohatých měšťanů a dobrodinců kláštera.

V katolické církvi jsou kostely podle biblického vzoru svěceny až po dokončení stavby. Kostel sv. Antonína sice již sloužil k pravidelným bohoslužbám, ale zdaleka ještě nebyl dokončen. Kostel tak teprve 6. července 1729 vysvětil biskup ze Seckau v Rakousku hr. Jakob Ernst von Liechtenstein.<sup>24</sup>

## 5. 2. Patrocinium kostela

Patrocinium kostela v katolické církvi bývá buď světec, nebo tajemství víry. Františkáni si za patrona nového kostela vybrali svatého Antonína Paduánského, který je uctíván po celém světě.

Narodil se jako Fernando v hlavním městě portugalského království Lisabonu 15. srpna 1195. Jeho rodiči byli zbožní manželé Martin z Bulloens, zastávající důležitý úřad na panovníkově dvoře, a Marie Terezie z Tavery. Oba pocházeli ze starých šlechtických rodů. Život svatého Antonína byl krátký, leč bohatý na dramatické události. Za 36 let stihl tento světec vykonat tolik dobra jako žádný jiný. Mladý Portugalec Fernando nejprve vstoupil do kláštera San Vincenzo, který obývali kanovníci řádu augustiniánů. Později se nechal na vlastní žádost přeložit do kláštera sv. Kříže v Coimbře, kde jeho učitelé byli bývalí profesori pařížské univerzity, jejichž zásluhou získal bohaté teologické znalosti. Právě do kostela sv. Kříže byly převezeny a uloženy ostatky prvních františkánských mučedníků. Mladičkový

<sup>23</sup> F. Křížek, *Ke stovební historii dačického kláštera*, Dačický zpravodaj, září 1984, č. 73, s. 13.

<sup>24</sup> *Kostel sv. Antonína Paduánského v průběhu staletí*, Dačice 2013, prezentace, s. 3 – 4.

Fernando byl přítomen jejich pohřbu a při pohledu na zmrzačená těla misionářů, kteří zemřeli násilnou smrtí v Maroku, když hlásali evangelium Saracénům, byl hluboce pohnut.<sup>25</sup>

Od tohoto okamžiku netoužil po ničem jiném než stát se misionářem. Opustil řád augustiniánů a vstoupil k františkánům. V klášteře menších bratří v Olivarez u Coimbry přijal nové jméno „bratr Antonín“ po patriarchovi poustevníků. Brzy po vstupu do řádu se mu jeho přání vyplnilo a Antonín se na podzim roku 1220 vydal ještě spolu s jedním bratrem na cestu do Afriky jako misionář. V Africe však těžce onemocněl a několik měsíců se zde i léčil, následně byl poslán zpět do Evropy. Během zpáteční cesty po moři se dostala loď, na jejíž palubě se přepravovali také oba dva františkáni, do bouře a ztroskotala u břehů Sicílie. Tak se Itálie stala řízením osudu Antonínovým druhým domovem.

Ve Forli přijal kněžské svěcení a zdejší představení velmi brzy rozpoznali jeho nadání pro řečnictví, které se v něm ukrývalo. Díky svému nadání se stal lektorem pro bohoslovecké vědy na první řádové blahoslovecké škole, která byla zřízena v roce 1223 v Bologni. Na jaře v roce 1227 se sv. Antonín vydal na řádovou kapitulu do Porciunkule. Zde měl být po Františkově smrti zvolen nový generál řádu jako jeho zástupce na zemi. Na kapitule byl svatému Antonínovi svěřen úřad provinciála severní Itálie, kam se vzápětí odebral. Spolu s jedním bratrem putoval bos od města k městu, hlásal slovo Boží a konal zázraky. Změnil životy mnoha hříšníků od Riminy až po Terst a během tří let navštívil všechny tamní kláštery, aby se přesvědčil, zda vše funguje tak, jak má.

Ze všech měst severní Itálie se Padova stala jeho nejmilejším. Právě zde 13. července 1231 zemřel, mlád ve věku 36 let. Hrob sv. Antonína se stal místem mnoha zázraků. Tyto události poskytly důvod pro zahájení procesu jeho svatořečení. Tento proces netrval příliš dlouho a necelý rok po smrti byl sv. Antonín papežem Řehořem IX. kanonizován. Třicet let po smrti sv. Antonína byly jeho ostatky přeneseny do nově postaveného kostela Il Santo v Padově. Při otevření světcova hrobu se zjistilo, že jeho tělo sice zpráchnivělo, ale jazyk zůstal neporušen.<sup>26</sup>

Sv. Antonín je zobrazován jako mladý bezvousý františkán v hnědém hábitu s kapucí, jak adoruje Ježíška, káže rybám, křísí mrtvého mladíka, zachraňuje zraněnou ženu před jejím manželem nebo léčí nohu prchlivého mladíka. Jeho častými atributy jsou lilie a kniha, kříž nebo krucifix, monstrance, hořící srdce nebo plamen na dlani, osel klečící před hostií či ryba u nohou. Je patronem manželství a rodiny, cestujících, františkánů, je patronem Portugalska a

---

<sup>25</sup> Pater Bonaventura – Joseph Wilhelm, *Svatý František Serafínský. Volné zpracování životopisu podle sv. Františka z Assisi*, Brno 2009, s. 125 – 134.

<sup>26</sup> *Ibidem*, s. 125 – 134.

Brazílie, patronem měst Padova a Lisabon, je též patronem proti mužské surovosti, horečce či ztroskotání lodi.<sup>27</sup>

---

<sup>27</sup> viz Hynek Rulíšek (pozn. 11). Heslo: Sv. Antonín Paduánský.

## 6. Ikonografický program kostela

Klášteří kostel sv. Antonína Paduánského postavený v letech 1672 – 1677 je raně barokní, sálovou stavbou. Jde o jednolodní obdélníkovou stavbu se čtyřmi bočními kaplemi a trojboce uzavřeným presbytářem. Na vnitřní výzdobě kostela se podíleli různí dobrodinci. Kostel je povětšinou zdobený pracemi místních sochařů a řezbářů.

Průčelí kostela sv. Antonína Paduánského je hladké, trojosé, rozděleno pilastry, které jsou zakončeny hlavicemi dórského typu. Nad vstupními dveřmi do kostela je kamenný portál s nápisem: **ANNO SALUTIS 1674** (překlad: Léta spásy lidstva 1674).

Ve štítu portálu se v kartuši nachází znak františkánů, kříž s paprsky a před ním dvě zkřížené paže se stigmaty.

Zvláštní zmínku si zaslouží varhany na kůru, jelikož se jedná o jedny z nejcennějších varhan nacházející se na historickém území jihozápadní Moravy. Tyto varhany jsou mistrovským dílem dačického varhanáře Václava Patočka z roku 1720. Velkolepá architektonická koncepce varhanní skříně sdružuje ve dvou úrovních nad sebou stroje obou manuálů. Směrem do chrámové lodi mají varhany bohatou řezbářskou výzdobu a směrem na kůr jsou opatřeny prostší výzdobou, neboť právě kůr kdysi sloužil řeholníkům jako místo společných modliteb. Varhany čítají celkem osmnáct znějících rejstříků, které jsou ideální pro interpretaci barokních a klasicistních skladeb.<sup>28</sup> Varhanní pozitiv přidrzuje polopostava anděla, která je zde v pozici Atlanta.

Tento anděl má od hlavy po pas lidské tělo a místo nohou pak narostlá andělská křídla modrozelené barvy. Celé dílo mohutně vystupuje do prostoru hlavní lodi kostela. Postava poloanděla se vyznačuje precizním provedením některých řezbářských detailů, které jsou zastoupeny například napodobením tukových zářezů na rukách anděla, malými ústy, plnými tvářemi, modrýma mandlovýma očima či ztrápeným výrazem v obličeji. Hlavu anděla zdobí hnědé krátké vlasy.

Anděl nesoucí varhanní pozitiv je dílem Matouše Kelbla z let 1719 – 1720. Matouš Kelbl provozoval v 18. století jednu ze dvou dačických sochařských dílen. Na počátku 50. let 18. století se v Dačicích začíná prosazovat mladý sochař jménem Matouš Václav Strachovský.

---

<sup>28</sup> Pavel Koukal, Varhanářství na jihozápadní Moravě, in: *Vlastivědný sborník Vysočiny VI.*, Dačice 1988, s. 57 – 81.

## 6. 1. Hlavní oltář sv. Antonína Paduánského

V čele kostela je umístěn raně barokní oltář pocházející z let 1680 – 1693, monumentální sloupová architektura s vystupujícími bočními částmi. Sekavský biskup von Liechtenstein vložil dne 6. července roku 1729 při svěcení kostela do hlavního oltáře ostatky svatého Klimenta, Placida a Honora. Akt vkládání ostatků světců do oltáře kostela byl připomínkou dávných dob, v nichž byly mše svaté slouženy v katakombách.

Svatostánek je umístěn v menze tumbovitého tvaru s rokajovou kartuší na čelní stěně, v níž je reliéf sv. Jana Křtitele na poušti, jak káže zástupům. Skříň svatostánku je plasticky členěná architektura s nikou na dvířkách. Dvířka svatostánku tvoří otočný válec. Uprostřed první niky je na rokajovém podstavci umístěn krucifix a v konše niky je mušle. Na kordované zvlněné římsce jsou čtyři postavy andělů na obláčcích s rozpjatými křídly. Dva menší andělci jsou přímo na skříni svatostánku a dva další jsou po jeho stranách. Před křídly svatostánku se pak nachází další dva velcí andělé. Všechny sochy andělů mají zlacené drapérie a inkarnát v barvě slonovinové kosti. Po stranách svatostánku jsou též na podstavcích umístěny zasklené relikviáře v rokajovém rámu.

Nalevo je relikviář s alabastrovým reliéfem beránka Božího. Uprostřed zlacené skříňky v relikviáři umístěném na pravé straně je reliéf modlíícího se světce v kněžském rouchu před krucifixem a Kristus na kříži, který se ke světci shýbá. Také tento reliéf je v alabastrové barvě.

V nástavci svatostánku je umístěna pozlacená skříňka, v níž se nachází malá soška Matky Boží Marie Zellské. Tato kopie sošky byla zakoupena v roce 1772 Janem Michaelem Kammerem, dačickým občanem, v poutním místě Maria Zell v Rakousku, V tamějším poutním kostele byla také vysvěcena. Jde o přesnou kopii sošky nacházející se v Maria Zell.<sup>29</sup>

Retabulum oltáře tvoří edikulová architektura, po jeho stranách jsou baldachýny s nikou, nalevo torčovaný sloup a napravo sloup hladký. Oba dva sloupy jsou zakončené kompozitními hlavicemi.

V levé nice retabula je socha sv. Zikmunda ve zbroji s korunou na hlavě. Zikmundova levá noha je mírně pokrčená a nakročená vpřed, je o ni opřen meč. V pravé ruce Zikmund drží žezlo a v levé má říšské jablko. Přes zbroj má sv. Zikmund přehozen zvlněný plášť. Svrchní

---

<sup>29</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jirásk, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Hlavní oltář sv. Antonína, 1959.

část pláště je světle hnědé barvy a spodní část má barvu zelenou. Plášť částečně zahaluje říšské jablko.<sup>30</sup>

V nice po pravé straně je sv. Václav v rytířské zbroji s mírně zakloněnou hlavou, kterou zdobí koruna. Jeho levá noha je napnuta mírně vpřed a sv. Václav si o ni opírá meč. V pravé ruce drží prapor a levicí přidržuje o zem opřený zlatý štít s černou orlicí uprostřed. Přes zbroj má sv. Václav přehozen plášť, jehož svrchní část je v barvě červené a spodní v barvě zlaté. Po stranách jsou polosloupky s kompozitními hlavicemi.<sup>31</sup>

Nejvýraznější částí hlavního oltáře je velký oltářní obraz uprostřed ve zlatém rámu, nahoře je půlkruhovitě zakončen. Výtvarný námět tohoto obrazu zachycuje legendu vztahující se k patrociniu kostela sv. Antonínovi Paduánskému, legenda je nazvaná Zázrak svatého Antonína. V pozadí obrazu je vidět část modrého nebe. Také je zde zachycen náznak architektury s kopulí a bránou palladiánského typu, jejíž architráv je podepírán polosloupem s hladkým krčkem a hlavicí ionského typu s volutami. Před touto architekturou v pozadí vystupuje směrem dopředu další architektura šedé barvy. Jde o vchod do chrámu, před kterým se odehrává ústřední scéna obrazu. Kolem kanelovaného sloupu před vchodem do chrámu se slétávají andělé a sledují dramatickou scénu před sebou, jež se odehrává na schodech vedoucích k chrámu. Na kraji je zobrazen sv. Antonín se svatozáří nad hlavou. Je oblečen do hnědého hábitu s kapucí, který je v pase převázaný třemi uzly. Světec se sklání nad raněným mladíkem, kterému pravou rukou žehná a levou rukou mu podává lék. Mladík, který si sám uřízl chodidlo, leží ve smrtelných mdlobách, pravou ruku natahuje ke sv. Antonínovi a hlavu má natočenou směrem k divákovi. Mladík je podepírán ženou v pokleku, která si pravou rukou sahá na hrud' a prosebným pohledem se obrací ke světci. Okolo těchto ústředních postav se nachází skupinka třech dalších postav, které přišly mladíkovi na pomoc. První je muž oděný do bílého šatu se žlutým přehozem přes rameno, muž je ohnutý v úrovni hlavy klečící ženy, má hlavu otočenou na světce a rukama podpírá mladíkovu postiženou končetinu. Nad ním jsou další dva muži v mírném pohybu. Starší muž s prořídlymi šedými vlnitými vlasy je oděn do šedozeleňého šatu a hledí na mladíka v bolestech, pravou rukou ukazuje na anděla nahoře za sloupem. Mladší muž s hnědými vlasy, který stojí po jeho pravici, je zachycen pouze do půli těla.

Na obraze převládají tmavé barvy, skupinka lidí soustředěných před sv. Antonínem kolem raněného mladíka, je v malířském provedení velmi dobře dramaticky a psychologicky podána. Centrální motiv obrazu vystupuje z temného pozadí a je na něj veden přívod světla.

---

<sup>30</sup> Viz Hynek Rulišek (pozn. 11). Heslo: Sv. Zikmund.

<sup>31</sup> Ibidem. Heslo: sv. Václav.



Detailní propracování výrazu v obličejích každé jednotlivé postavy ukazuje na preciozitu umělce. Autorem díla je malíř Peter Strudel von Strudendorf (1660 – 1714).<sup>32</sup> Tento dvorní malíř byl rovněž zakladatelem dnešní Vídeňské akademie. Vedl ji od jejího otevření v roce 1689 spolu se svým bratrem Paulem, též nadaným umělcem. Petr Strudel byl žákem Johanna Carla Lotha.<sup>33</sup> Loth byl virtuóz barokního malířství. V 17. století byl velmi ceněn pro výraznou plasticitu zobrazovaných figur a až divadelní dramatickosti náboženských i mytologických scén.

Hrabě Berka byl aktivním sběratelem a mecenášem umělců, mezi něž patřil i malíř Petr Strudel, od kterého si hrabě Berka nechal zhotovit tři gondoly pro svůj slavnostní vjezd do Benátek při příležitosti započetí jeho tamního diplomatického působení.<sup>34</sup>

Nad hlavním oltářním obrazem jsou po levé i pravé straně sochy andělů, které divákovi ukazují směr, kterým má soustředit svou pozornost. Ta má směřovat na dva erby. Ty jsou umístěny vedle sebe ve zlaté kartuši. Jde o erby štedrých donátorů a dobrodinců konventu. Po levé straně je umístěn erb hraběte Vrbny a po straně pravé se nachází erb jeho manželky Marie Augusty, hraběnky z Vrbna, rozené Fürstenberkové.

Nástavec retabula tvoří edikulová architektura. Po stranách jsou torčované sloupy, ve středu pak sloup hladký. Uprostřed se nachází oválný obraz ve zlatém rámu s motivem muzicírujících andělů a dvou démonů. Ve středu obrazu jsou tři postavy andělů, dva andělé po stranách hrají na hudební nástroj a třetí anděl v prostředku naslouchá jejich melodii. Nad ním je symbol Ducha svatého. Muzicírující anděly atakují po stranách hrůzně vypadající nelidské bytosti. Jde o demony.

Obraz je po stranách rámován polosloupy s kompozitními hlavicemi. Nad ním je umístěn znak dvou překřížených stříbrných větví na červeném podkladu, což je znak morových světců.

Vedle nástavce jsou umístěny sochy. Vlevo je znázorněn sv. Šebestián, římský voják a mučedník ze třetího století po Kristu. Šebestián je nahý a je připoután ke stromu, v podbřišku má otevřenou ránu a v hrudi dva šípy.

Socha vpravo zobrazuje sv. Rocha, ve středověku spolu se sv. Šebestiánem oblíbeného patrona proti moru a pomocníka v nouzi. Světec je zde vypořobněn jako postarší muž s vousy

---

<sup>32</sup> Viz Jan Mikeš – Tomáš Valeš (pozn. 6), s. 6.

<sup>33</sup> <http://www.getty.edu/art/collection/artists/413/johann-carl-loth-german-1632-1698/>, vyhledáno dne 28. 4. 2015.

<sup>34</sup> Viz Jan Mikeš – Tomáš Valeš (pozn.6), s.7.

v poutnickém šatu. Levou rukou ukazuje na vnitřní stranu stehna pravé nohy, kde má ránu. Levou rukou přidržuje za zády klobouk a v pravé ruce drží poutnickou hůl.

Na volutách po stranách těchto soch sedí andělé s nápisovými štítky. Anděl na levé straně drží štítek s nápisem, který připomíná, že hlavní oltář byl pořízen na náklady hraběte Antonína Berky z Dubé. Latinský nápis na tomto štítku zní: **GLORIOSI MEDICI ANTONII HONORI VIRTUS BERKIANA EREXIT (1681)**, překlad Ku počtě slavného lékaře Antonína šlechtnost Berkova zřídila.

Anděl sedící na pravé straně drží štítek s nápisem, který připomíná Václava Albrechta, hraběte z Vrbna, dalšího mecenáše výzdoby hlavního oltáře. Latinský nápis na tomto štítku zní: **WRBNEA PIETAS PRAESENTE DECORE MAGNIFICAVIT (1719)**, česky: Vrbny zbožnost touto ozdobou zvelebila.<sup>35</sup>

Na samotném vrcholu nástavce hlavního oltáře se uprostřed nachází socha Assumpty. Panna Marie je oděna do modrých šatů posetých zlatými hvězdičkami. Stojí na půlměsíci, kolem jejích nohou jsou po obou stranách oblaka a dva malí andílci. Na volutách nástavce jsou po levé i pravé straně velké sochy andělů, kteří Pannu Marii adorují.

Po stranách hlavního oltáře jsou umístěny dvě pamětní desky, které vzpomínají na skutky zakladatelů a dobrodinců konventu.

Na pamětní desce nacházející se na levé straně je následující nápis:

#### **ALTARE**

**Mat. Jiří Kapeta 1659. Františkány ke kapli sv. Anny uvedl. 1672. dne 28. srpna základní kámen ke kostelu položen 1677. dne 3. října služby Boží počaty. Biskup Jak. Arnošt hr. Liechtenstein 1729 dne 6. července posvětil oltář tento a uložil v něm ostatky sv. Klementa, Placida a Honoráta.**

Na pamětní desce nacházející se na pravé straně je následující nápis:

#### **PRIVILEGIATUM**

**Frant. Antonín hrabě Berka 1680 v oktávě sv. Frant. Seraf. oltář tento dal postaviti 1689 dne 1. srpna obrazem sv. Ant. Pad. 1693 dne 12. června sochami opatřiti. Václ. Hr. Vrbna 1719 zcela obnoviti. Jan M. Kammerer 1772 tabernakulem nynějším ozdobiti. 1891 celý oltář obnoven.**

---

<sup>35</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jiráska, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Hlavní oltář sv. Antonína, 1959.

## 6. 2. Postraní oltář sv. Josefa

První postranní oltář na levé straně kostela pochází z roku 1719 a je zasvěcen svatému Josefovi. Byl pořízen na náklady hraběte Františka Josefa Heisslera z Heitersheimu.<sup>36</sup>

Dřevěný oltář, který je mramorován do šedé barvy, tvoří plasticky vyvinutá edikulová architektura. Dole je umístěn obraz vypodobňující sv. Františka Xaverského, který křtí černouška. Světec je vyobrazen jako jezuita v černé klerice, na které má almuci. Kolem krku má růžovou štolu, v levé ruce drží krucifix a v pravé otevřenou modlitební knihu.

Ve spodním pásu je kulatý obraz, jehož námětem je Infantia Christi (Ježíšovo dětství). Rozkvět tohoto kultu v době porenasanční lze připsat na vrub spiritualitě tereziánského karmelu.<sup>37</sup> Na obraze je zobrazena svatá rodina v přírodě. Po levé straně je Panna Maria, uprostřed malý Ježíšek a po straně pravé jde sv. Josef, jenž drží v pravé ruce svůj atribut – lilii.

Retabulum tvoří architektura, v jejímž půdoryse se střídají konvexní a konkávní křivky. Po obou stranách je oltář ohraničen skupinou sloupů. Na každé straně jsou vždy umístěny dva sloupy, jeden hladký a druhý tordovaný, a jeden polosloup. Všechny jsou zakončeny kompozitními hlavicemi. Na podstavcích vedle tordovaných sloupů se nachází sochy světců.<sup>38</sup>

Na levé straně je socha světce, který je oděn jako římský voják, jehož hlavu, která je mírně zakloněna, zdobí koruna. Levá noha světce je vykročena vpřed a trup je esovitě prohnutý. Pravou rukou se dotýká své hrudi a přes zbroj má přehozený červený plášť se zlatým lemováním. V levé ruce drží pod rukojetí meč, jehož čepel se dotýká světcovy pravé nohy zezadu v místech pod kolenem. Na základě těchto indicií se domnívám, že jde o svatého Auraciána.

Světec na protější straně je oděn v apoštolském rouchu béžové barvy, přes nějž má přehozen šál modré barvy. V levé ruce drží otevřenou knihu a pravou rukou ukazuje na oltářní obraz. Podle mého názoru by se mohlo jednat o starozákonního proroka Izaiáše.<sup>39</sup> Po stranách jsou u obou světců andělci, kteří drží ve zdvižené ruce zlaté srdce.

Ve středu retabula je hlavní oltářní obraz s motivem sv. Josefa s malým Ježíškem v náručí. V pozadí obrazu je patrný náznak sloupovité architektury a florálních motivů. Obraz

<sup>36</sup> Viz Bedřich Zwach (pozn. 1), s. 48.

<sup>37</sup> <http://www.cestanahoru.org/blog/wp-content/dejiny-karmelu.pdf>, vyhledáno 18. 4. 2015.

<sup>38</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jirásk, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Hlavní oltář sv. Josefa, 1959.

<sup>39</sup> Viz Hynek Rulíšek (pozn. 11). Heslo: sv. Izaáš.

zachycuje sv. Josefa jako mladého muže s hnědými vlasy i vousy, oděného do šatu modré barvy se zlatým přehozem. Sv. Josef je usazen na schodech před chrámovou architekturou a na kolenní má posazeného malého Ježíška. Ten natahuje obě dvě ruce po granátovém jablku, které symbolizuje vykoupení, ale i jeho pozdější utrpení. Spolu s nimi jsou zde i tři andělé. Anděl po Josefově levém boku mu podává košík plný ovoce, z něhož si Josef vzal ono granátové jablko. Tento andílek se dívá ven z obrazu a vtahuje pozorovatele do děje. Další dva andělci sedí na schodku pod Josefem a v ruce svírají lilie. Celou scénu sledují z oblaků andělci v podobě okřídlených dětských hlaviček (putti). Pozadí obrazu je vymalováno v tmavých odstínech. Ústřední motiv je proveden v jasných barvách.

Nad oltářním obrazem je umístěn ve zlacené kartuši alianční znak, který je nesen dvěma andělky. Na levé straně štítu je vyobrazena část hradeb s věží a ve středu je bílý kůň stojící na zadních a hlava Turka, to vše na modrém podkladu. Pravá strana znaku je vertikálně rozdělena na dvě barevně odlišené poloviny. Levá část je barvy červené, pravá je pak laděna do tmavě modré, až černé barvy. Jde o znak hraběte Františka Josefa Heisslera z Heitersheimu, majitele panství Písečná a Slavětín na Slavonicku a Uherčín na Jemnicku, a jeho manželky Marie Anny Elizabeth hraběnky Heisslerové z Heitersheimu (rozené hr. Wratislaw von Mitrowitz).<sup>40</sup>

Oválný obraz v nástavci s motivem sv. Anny představuje světici se svatozáří nad hlavou, jak sedí v otevřené krajině a čte si v knize.

Nástavec retabula tvoří edikula lemovaná torčovanými sloupy a kompozitními hlavicemi. Po stranách edikuly jsou na kordované římsce retabula umístěny sochy světic. Nalevo je sv. Barbora v bohatém šatu, jehož vrchní část je bílé barvy, sukně je barvy zlaté. Na hlavě má světice korunu a v pravé ruce drží kalich. Na pravé straně je pak socha sv. Kateřiny v honosném oděvu a s korunou na hlavě.

Po stranách štítu oltáře sv. Josefa jsou umístěny sochy andělů a v samotném středu pak socha sv. Floriána. Svátý Florián je oděn jako římský voják a na hlavě má přilbu. V levé ruce drží džbán s vodou a hasí, v pravé ruce má prapor s červeným křížem v bílém poli.<sup>41</sup>

Ikonografický program tohoto oltáře je zvolen s ohledem na jména hraběte Heisslera – **František Josef** a jeho ženy hraběnky Heisslerové – **Marie Anna Elizabetha**.

---

<sup>40</sup> <http://www.zamek-uhercice.cz/historie/prehled-majitelu/>, vyhledáno dne 3. 5. 2015.

<sup>41</sup> Viz Hynek Rulíšek (pozn. 11). Heslo: sv. Florián.

### 6.3. Postraní oltář sv. Petra z Alcantary

Jde o dřevěný, hnědě mramorovaný oltář, jež byl pořízen v roce 1753 na náklady Františka Gürtha, vrchního úředníka na dačickém panství. Na horní desce zděné mensy je postavena socha světice. Je to Terezie Ježíškova, zvaná též Terezie z Lisieux nebo „květinka z Lisieux“. Světice je zde zachycena jako mladá karmelitánka v řeholním rouchu skládajícího se z hnědého hábitu, škapulíře, černého závoje a bílého pláště. Kolem pravé ruky má zavěšený růženec. V náručí drží krucifix a růžové růže.

Retabulum tvoří edikula, po jejíchž obou stranách se nachází dva hladké sloupy, jež jsou zakončeny kompozitními hlavicemi. Dále je zde i jeden předsunutý tordovaný sloup, který je též zakončen hlavicí kompozitního typu. V místech mezi těmito sloupy jsou na obou stranách umístěny dřevěné, polychromované sochy řádových světců pod zlatou mušlí.

Postava světce stojícího v kontrastu po levé straně je oděna v řeholním hábitu františkánů tmavohnědé barvy s kapucí, jenž je převázán provazem, za nímž má zavěšený krucifix. Světec drží v pravé ruce praporec bílé barvy uprostřed s červeným křížem a levou rukou ukazuje na svou hrud'. Jedná se o sochu svatého Bernardina Sienského.<sup>42</sup> Světec po pravé straně stojí též v kontrastu. Oděn je v řeholním hábitu tmavohnědé barvy s kapucí převázaným provazem se třemi uzly, po levém boku má za tímto provazem pověšený růženec. V pravé ruce svírá dřevěný kříž a levou ruku má dlaní otočenou vzhůru. Ústa má pootevřená, jako by z nich vycházela slova. Domnívám se, že by se mohlo jednat o sv. Jana Kapistránského.<sup>43</sup> Oba dva světci jsou zde vypodobněni ve vzájemném rozhovoru, jejich pohledy se střetávají, ústa mají pootevřená.

Oltářní obraz je olej na plátně ve zlatém rámu. Zobrazuje světce s šedivými vlasy v mnišském rouchu a přehozeným pláštěm. Je to sv. Petr z Alcantary, který stojí u pultu, pravou rukou přidržuje otevřenou knihu a levicí ukazuje ven z obrazu. Kniha je otevřena na stránkách, kde je na pravé straně následující nápis: **MIHI AUTEM ABSIT GLORIARI NISI IN CRUCE DOMINI**. Jde o citaci v Novém Zákoně z listu Galatským (6/14), jehož autorem je apoštol Pavel. Jeho plné znění je: „**Já však se za nic nechci chlubit ničím, leč křížem našeho Pána Ježíš Krista, jímž je pro mne svět ukřižován a já pro svět**“. Tato slova by se podle mého názoru dala vyložit tak, že svatý Petr z Alcantary dává ve známost fakt, že akt Ježíšovy oběti, kterou přinesl, aby vykoupil lidstvo z hříchu, je pro něj vším.

<sup>42</sup> Ibidem. Heslo: sv. Bernardin Sienský.

<sup>43</sup> Ibidem. Heslo: sv. Jan Kapistránský.

Sv. Petr z Alcantary byl františkánským knězem, provinciálem a rádcem svaté Terezie z Avily, zakladatelky ženské větve řádu bosých karmelitánů. Žil velmi asketicky. Ví se o něm, že spával jen půldruhé hodiny denně, jedl pouze jednou za tři dny a na těle nosil hábit z hrubé drsné látky. Zemřel v roce 1562 ve věku 63 let. Kniha stojí na pultu, který je potažen ubrusem oranžovočervené barvy s ornamenty. Vedle knihy je postaven krucifix, který je přidržován třemi anděly, z nichž jeden drží v ruce dŮtky a hřeb, tedy nástroje Kristova umučení. Vedle knihy je položena lebka symbolizující návrší zvané Golgota před branami Jeruzaléma. Až sem si musel Ježíš donést kříž. V pozadí jsou nad hlavou sv. Petra z Alcantary vidět tři dětské, okřídlené hlavičky (putti).

Nástavec oltáře je volutový, nahoře evokují zlacené doplňky baldachýn, pod kterým je půlkruhovitě zakončený obraz zasazený do zlaceného rámu. Hlavním výtvarným motivem obrazu v nástavci je Extáze sv. Terezie z Avily, mystičky, reformátorky řádu karmelitánů a učitelky církve. Světice je zde vypořádána během jednoho ze svých mystických vidění, kterými byla obdařena díky svému hlubokému vnitřnímu životu, který vnímala jako putování do hlubin vlastního nitra. Svatá Terezie je v pokleku s rozpaženými rukama, oděna v řeholním rouchu, který se skládá z hnědého hábitu a škapulíře, černého závoje a bílého pláště. Kolem hlavy má svatozář. Nad ní je holubice – symbol inspirace Ducha svatého. Anděl stojící po pravé straně ji právě probodává srdce šípem. Za ním je obrys obličeje zvláštní bytosti. Podivný výraz v tváři samotné světice napovídá, že prožívá zřejmě velkou bolest, tu však přebíjí pocit neskonaleho štěstí. Za postavou světice je malý chlapec, který světici přidržuje za ruku. Pod obrazem svaté Terezie jsou v nástavci umístěny sochy andělů. Dva andělé se vyskytují na levé a dva na pravé straně.

Po stranách nástavce jsou dřevěné polychromované sochy světic. Svatá žena na levé straně je oděna v řeholním rouchu a spouští zlatý peníz do klobouku, který k ní zdvihá nemocný muž o berli, který se nachází vedle ní. Světice napravo je též oblečena v řeholním rouchu. Hlavu má zakloněnou dozadu a v obou rukách drží předmět podobný kříži. Mohlo by jít o sv. Kláru.<sup>44</sup>

Na stěně mezi postranními oltáři sv. Josefa a sv. Petra z Alcantary je v malované novodobé kartuši vzpomenua Jednota orla. Tato tělovýchovná jednota byla založena roku 1921.<sup>45</sup> Mezi činnosti Jednoty orla patřilo mimo jiné pořádání přednášek, které se nesly v církevním duchu a konaly se ve spolkové místnosti Orlovny ve františkánském klášteře v Dačicích.

<sup>44</sup> Viz Hynek Rulíšek (pozn. 11). Heslo: sv. Klára.

<sup>45</sup> Anna Pokorná, *Historie tělesné výchovy a sportu v Dačicích*. Bakalářská práce, České Budějovice 2014, s. 26.

#### 6.4. Postraní oltář Panny Marie Lurdské

Také tento oltář je dřevěný, hnědě polychromovaný, obohacen o zlacené doplňky. Menza oltáře je zděná. Retabulum tvoří edikulová architektura orámována po stranách hladkými polosloupy hnědé barvy, zakončené kompozitními hlavicemi.

Architektura oltáře je zdobena zlacenými rokaji. Vedle sloupů jsou na konzolách umístěny dřevěné, polychromované sochy světců pod zlatými mušlemi. Vlevo se nachází postava světce připomínajícího svým oděvem římského císaře. Jeho hlavu zdobí vavřínový věnec a v pravé ruce drží ratolest. Na straně pravé stojí socha stejně vypadajícího světce bez jakéhokoliv dalšího atributu.

Nástavec oltáře je baldachýnový, po stranách s volutami. Na konzolách se na hlavní římse nachází polychromované sochy světic.<sup>46</sup>

Nalevo je postava sv. Markéty jako mladé dívky v honosném šatu bílé barvy se zlatým lemováním a modrými doplňky. Pod nohama světice se nachází drak. Drapérie jejího pláště je zvlněná, lehce nazdvihnutá přes nakročenou pravou nohu této světice. Napravo je umístěna socha další světice, která spouští zlatý peníz do nastaveného klobouku muže s dřevěnou protézou na pravé noze. Nejspíš jde o sv. Sabinu Římskou.

V edikule se zlaceným rámem, který je osázen perlami, je vsazena hlavní oltářní socha, která představuje Pannu Marii Lurdskou. Panna Maria je připravena k modlitbě. Na sobě má dlouhý bílý šat, který je přepásaný modrou stuhou, a růženec zavěšený přes ruku. Socha Panny Marie je umístěna v jeskyni. Před ní se nachází další socha, která má podobu mladé dívky jménem Bernadeta. Tato mladá dívka klečí na vytesaném bloku kamene a modlí se k Panně Marii. Bernadeta má na sobě šat červené barvy, přes něj má pletený šátek žluté barvy a vlasy jí pokrývá černý šátek.

Na vrchní části oltáře se v baldachýnu nachází zlatavý reliéf na bílém podkladu. Reliéf znázorňuje Boha Otce ve zlatém šatu vznášejícího se na stříbrném oblaku s trojúhelníkovou svatozáří nad hlavou.<sup>47</sup> Pravicí Bůh otec žehná a u jeho levé ruky je položeno říšské jablko. Vedle říšského jablka je hlavička anděla, stejně tak jako je tomu i na druhé straně u nohou Boha Otce. Kolem celého výjevu je paprskovitá zlatá záře. Pod tímto reliéfem je ve středu osazena zlatá koruna (nad hlavou Panny Marie). Po stranách koruny jsou plastiky andělů, kteří korunu přidržují. Na samotném vrcholu je oltář zdoben zlatou mušlí.

U tohoto oltáře je vzpomenueno jméno Alfons Němec a rodina Štěpánova.

---

<sup>46</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jirásk, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Oltář Panny Marie Lurdské, 1959.

<sup>47</sup> Viz Hynek Rulíšek (pozn. 11). Heslo: Bůh.

## 6.5. Postraní oltář sv. Barbory

Z postranních oltářů byl oltář sv. Barbory pořízen jako první, a to již v roce 1682. V roce 1763 byl následně zcela obnoven. Náklady na obnovu tehdy převzali dobrodinci konventu, ze kterých přispěl nejvíce František Gürth.<sup>48</sup>

Oltář sv. Barbory je dřevěný, hnědě mramorovaný se zděnou menzou zdobenou zlacenými ornamenty. Na menze je postavena zlacená skříňka, v níž se nachází svícen. Po stranách této skříňky jsou malí andělci.

Retabulum tvoří edikulová architektura, která je plasticky utvářená, po stranách se nachází tordované sloupy, které jsou završeny hlavicemi kompozitního typu. Oltář je zdoben zlacenými rokaji.<sup>49</sup>

Po levé straně retabula je umístěna socha světice v honosném šatu modré barvy s růžovou spodničkou a zlatým lemováním, na hlavě má zlatou korunu. Pravou ruku má v rovině prsou a v levé ruce dříve držela palmovou ratolest. V současné době jsou tyto části již částečně ve stádiu v rozpadu, ale kus artefaktu z palmové ratolesti zůstal zaklíněn v jejím náručí.

Socha světice naproti je taktéž oblečena v drahém šatu, který se skládá z modré sukně. Sukně má zlaté lemování a její vrchní část je růžovofialová. Na hlavě má korunu. Pravou ruku má položenou na hrudi a v levé zřejmě taktéž držela palmovou ratolest.

Po stranách nástavce se vyskytují další dvě sochy. Na levé straně je to postava sv. Václava v krátkém modrém šatu s páskem a zlatým lemováním. Na hlavě má knížecí čapku a v pravé ruce, kterou má za zády, drží svitek. Na druhé straně je v knížecím šatu růžové barvy sv. Ludmila. Přes hlavu má dlouhý závoj a na něm ještě knížecí čapku. Kolem krku má šátek zavázaný na uzel. V pravé dlani drží knihu.

Nástavec je utvořen baldachýnovým štítem s volutami. Uprostřed nástavce jsou andělci poletující na stříbrném obláčku, kteří ve svých rukách svírají symboly umučení a také atributy sv. Barbory.<sup>50</sup> V prostředku je na obláčku umístěn zlatý kalich s hostií a pod ním palmová ratolest. Anděl po levé straně drží v ruce hostii a anděl poletující na pravé straně obláčku má v ruce vavřínový věnec.

Oltářní obraz je olej na plátně a je vsazen do černého rámu. Obraz je vymalován v tmavých odstínech, jeho ústředním motivem je postava sv. Barbory, která se nachází

<sup>48</sup> Viz Bedřich Zwach (pozn. 1), s. 49.

<sup>49</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jiráska, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Oltář sv. Barbory, 1959.

<sup>50</sup> Viz Hynek Rulíšek (pozn. 11). Heslo: sv. Barbora.



v popředí volné krajiny. Světice je oděna do honosného šatu, na hlavě má zlatou korunu. Levou nohu má světice trochu nadzvednutou, chystajíc se šlápnout na hlavu muže, který se nachází u jejích nohou. Jde o otce sv. Barbory, který sám vykonal popravu své dcery. Nad její hlavou sestupuje z červánků anděl s vavřínovým věncem, kterým ji symbolicky vítá mezi svaté.

Sv. Barbora drží v levé ruce kalich s hostií a v pravé paví pero. Oči má sklopené dolů a ve tváři výraz zadostiučinění, neboť hledí na postavu pod sebou, kterou zašlapuje do země. Muž je oděn jako Turek, na hlavě má turban, na němž je koruna. V pravé ruce drží zakřivenou šavli. Po levé straně obrazu se za světicí nachází vysoká věž se třemi okny. Na pozadí obrazu je na pravé straně zachycena scéna znázorňující smrt svaté Barbory. Plameny ji pohlcují. Z ohně vystupuje stejný muž, který zobrazen v popředí obrazu pod nohama světice. Je vidět pouze jeho hlava a ruce, přičemž v pravé napřážené ruce drží šavli, kterou má v úmyslu setnout hlavu světice, která před ním utíká.

Vedle oltáře sv. Barbory je v malované novodobé kartuši vzpomenuata rodina Markova z Hradištká.

## **6.6. Postraní oltář sv. Jana Nepomuckého**

První postranní oltář po pravé straně je oltář zasvěcený svatému Janu Nepomuckému. Pochází z roku 1719 a byl pořízen na náklady hraběte Františka Josefa Heisslera.

Také oltář sv. Jana Nepomuckého je svým architektonickým řešením velmi podobný všem ostatním vedlejším oltářům, které se nacházejí se v prostoru klášterního kostela sv. Antonína Paduánského.

To znamená, že oltář sv. Jana Nepomuckého je rovněž dřevěný, mramorovaný do šedofialového odstínu. Jde o plasticky vyvinutou architekturu.<sup>51</sup> Ve spodním pásu je umístěn čtvercový obraz bez rámu. V popředí obrazu jsou dva sedící muži podobného vzhledu a mezi nimi je malý chlapec. Všichni tři se nachází v loubí. Podle oděvu se jedná o laické cisterciácké bratry.

Chlapec, který sedí mezi muži, je oděn do obyčejného šatu modré barvy, přes něj má přehozen červené barvy. Kolem chlapcovy hlavy je aura. V ruce drží jakousi tabulku, na níž je pravděpodobně napsán nějaký text, který však divákovi zůstává skryt. Chlapec přejíždí ukazováčkem pravé ruky přes onen text a bratr po jeho pravici jej chytá za rameno hledě současně do tabulky. Bratr sedící po chlapcově pravici vzhlíží vzhůru. Podle mého názoru by

---

<sup>51</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jirásk, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Oltář sv. Jana Nepomuckého, 1959.

tím malým chlapcem mohl být právě Jan Nepomucký, kterému se jeho prvního vzdělání dostalo v Nepomuckém cisterciáckém klášteře.<sup>52</sup>

Za ústřední skupinkou postav je v pozadí obrazu zachycena skála, před níž se nachází konvent a za ním je vidět hospodářský dvůr, který je velmi podobný francouzskému klášteru v Citeaux nedaleko Dijonu. Na horizontu jsou vidět hory a na nebi červánky.

V pásu nad tímto obrazem je postaven obraz svaté Apolonie, v rámu po stranách vykrajovaném. Světice je zde zachycena jako mladá dívka s dlouhými vlasy kaštanové barvy. Na sobě má šaty zelené barvy a přes rameno přehoz v červené barvě. Oči světice jsou obráceny vzhůru k dvěma okřídleným dětským hlavičkám (putti), které se nad ní vznášejí. V pravé ruce drží sv. Apolonie kleště s vytrženým zubem. Ukazováček pravé ruky má zdvižený k nebi, levou ruku má pak položenou na prsou. Pozadí obrazu je vymalováno v tmavohnědé barvě.

Retabulum tvoří architektura, jež je v půdorysu složitá. Je tvořena konvexními a konkávními prvky a po stranách je orámována dvěma tordovanými a dvěma hladkými sloupy, korunovanými kompozitními hlavicemi.

Po stranách retabula jsou umístěny sochy světců, kteří adorují oltář. Světec na levé straně je sv. Cyril, zobrazený jako starší muž se sněhově bílými vlasy a bílým vousem. Cyril je oděn v biskupském rouchu, který je složen ze spodního dlouhého bílého šatu. Přes něj má světec přehozen dlouhý plášť bleděmodré barvy se zlatým lemováním. Jeho hlavu zdobí biskupská mitra. V pravé ruce drží stříbrnou truhličku se zlatou spodní částí a zlatým okrajem vrchní části. Obsah této truhličky není možno s jistotou identifikovat, avšak na jejím povrchu je cosi, co se podobá vodním vlnkám. Myslím tedy, že by se mohlo jednat o svěcenou vodu, která je jedním z mnoha atributů tohoto světce. V levé ruce má sv. Cyril biskupskou berli, jež je v horní části zahnutá do spirály.

Na pravé straně je socha sv. Metoděje. Ten je zobrazen jako muž středních let, barva jeho vlasů i vousu je hnědá. Sv. Metoděj je též oděn v biskupském rouchu. Pluviál, pod nímž je patrný obrys světcovy vykročené nohy, je barvy červené. Na hlavě má sv. Metoděj biskupskou mitru, v pravé ruce drží otevřenou knihu a v levé drží biskupskou berli. Po stranách věrozvěstů jsou na stříbrném obláčku umístěni andělé, kteří drží ve zdvižené ruce zlatá srdce.

Oltářní obraz je olej na plátně zasazený do zlatého rámu s půlkruhovitým zakončením. Ústřední postavou obrazu je světec Jan Nepomucký. Na pozadí obrazu jsou tmavé odstíny.

---

<sup>52</sup> Viz Hynek Rulíšek (pozn. 11). Heslo: sv. Jan Nepomucký.

V popředí se nachází sv. Jan Nepomucký v pokleku na schodku před oltářním stolem, na kterém je postaven krucifix. Světec je oblečen v černé klerice, přes kterou má bílou almuci a na vrchu má oděnou rochetu v béžovém odstínu s kapucí, jež je u krku uvázána. Jeho pohled i dlaně směřují ke krucifixu před ním. Kolem postavy sv. Jana Nepomuckého jsou soustředěni tři andělé. Dva nazí andělé sedí na schodech pod světce. Jeden z nich drží v rukách železný visací zámek, andílek sedící vedle něj jej přidržuje a v levé zdvižené ruce drží palmovou ratolest. Anděl stojící na pravé straně vedle sv. Jana Nepomuckého drží ve zdvižené pravé ruce roh.

Nad hlavou světce sledují celou scénu z oblak čtyři putti. V pozadí obrazu se odehrává scéna zachycující smrt sv. Jana Nepomuckého. Na mostě se nachází skupina několika ozbrojených mužů. Důraz je kladen zejména na šest mužských postav u kamenného mostu. Dva z nich přidržují za nohy muže visícího dolů. Zdá se, že jej chtějí přehodit přes most do vody. Oním mužem je sv. Jan Nepomucký, jehož umučené tělo bylo dne 20. března 1393 shozeno z Karlova mostu do Vltavy. Sv. Jan Nepomucký hledí ven z obrazu a vtahuje svého pozorovatele do děje.<sup>53</sup> Na pozadí obrazu je viditelný obrys hradební architektury.

Nad oltářním obrazem je umístěn ve zlacené kartuši alianční znak, který je nesen dvěma andílkami. Jedná se o erb hraběte Františka Josefa Heisslera z Heitersheimu, majitele panství Písečná a Slavětín na Slavonicku a Uherčic na Jemnicku a jeho ženy Marie Anny Elizabeth hraběnky Heisslerové z Heitersheimu (rozené hr. Wratislaw von Mitrowitz).<sup>54</sup>

Na obraze v nástavci oltáře je vyobrazena sv. Anna, Panna Marie a malý Ježíšek. Ten se nachází mezi světci a je zobrazen z profilu. Hlavou má otočenou směrem k divákovi, ruce pak natažené směrem ke sv. Anně, která sedí po jeho pravici s bílým šátkem na hlavě a s rukama připravenými k modlitbě. Po Ježíškově levici sedí Panna Marie, oděná do červeného šatu s modrým přehozem a korunou na hlavě. Panna Maria pak oběma rukama Ježíška přidržuje. Nad postavami se nachází symbol Ducha svatého (holubice). Pozadí obrazu je zlatohnědé barvy.

Vedle jsou umístěny torčované sloupy šedofialové barvy. Jsou zakončeny kompozitními hlavicemi. Po stranách nástavce jsou na římsě retabula umístěny sochy světců. Na levé straně stojí světec s bílým vousem v biskupském rouchu. Na hlavě má mitru, na rukách bílé rukavice. V levé ruce drží biskupskou berlu a pravou ukazuje vzhůru se vztyčeným ukazováčkem. Na straně pravé je světec v mnišském rouchu světle hnědé barvy,

---

<sup>53</sup> Viz Hynek Rulišek (pozn. 11). Heslo: sv. Jan Nepomucký

<sup>54</sup> <http://www.zamek-uhercice.cz/historie/prehled-majitelu/>, vyhledáno dne 3. 5. 2015.

s hnědými vlasy a plnovousem. O levý bok si světec opírá knihu. Pravou rukou ukazuje směrem k obrazu v nástavci. Kolem pasu má převázaný uzel a na hlavě bílý čepec.

Ve štítě nástavce je plastika Anděla strážného v dlouhém oděvu bleděmodré barvy. Jeho levá noha je obnažená a nakročená vpřed. Po levé straně se nachází plastika malého dítěte, na jehož hlavě má anděl položenou levou ruku. Pravou rukou pak anděl ukazuje vzhůru. Po stranách jsou osazeny plastiky andílků.

Ústřední výtvarné náměty obrazů jsou opět zvoleny s ohledem na jména členů rodiny Heisslerů – otec Františka Josefa se jmenoval Johann (Jan) Donát, manželka byla Marie Anna Elizabetha.

V malované novodobé kartuši na stěně vedle tohoto oltáře je vzpomenua rodina Razverkova.

### **6.7. Postraní oltář sv. Františka Serafinského**

Druhý postranní oltář, jenž se nachází se po pravé straně, je oltář zasvěcený sv. Františkovi z Assisi, zakladateli řádu františkánů. Také oltář sv. Františka je dřevěný, hnědě polychromovaný. Na zděné menze je postavena zlacená prosklená skříňka, ve které je umístěna soška pražského Jezulátka.<sup>55</sup>

Retabulum tvoří edikulová architektura, na vnitřní straně s předsazeným torčovaným sloupem, který je zakončen zlatou hlavicí kompozitního typu. Po stranách jsou hladké sloupky, jež nesou kladí. Vedle sloupů jsou na soklech postaveny dřevěné, polychromované sochy dvou apoštolů. Vlevo je socha evangelisty Matouše. Ten je vypočten jako muž ve středních letech v plné síle. Má však poněkud zamračený výraz ve tváři. Hlavu zdobí stráž hnědých kudrnatých vlasů. Místa jsou však vidět i šediny. Matouš má na sobě dlouhý šat šedomodré barvy a zelený přehoz se zlatými doplňky. Jeho pravá ruka je opřena v bok a skrývá za zády sekeru. Levou rukou pak Matouš ukazuje na oltářní obraz.

Vpravo je socha apoštola Ondřeje jakožto muže v pokročilejším věku. Ondřej je rukama připoután k tzv. ondřejskému kříži ve tvaru písmene X. Jeho sešlý obličej je zachycen z profilu, vrchní část těla sv. Ondřeje je obnažena. Od podbřišku dolů zahaluje Ondřejovo tělo šat. Svrchní část šatu je červené barvy se zlatým lemováním, spodní část je šedomodrá. Levou ruku má sv. Ondřej na dřevěném kříži, pravou ukazuje směrem vzhůru.

Oltářní obraz vyznačující se vysokou kvalitou výtvarného provedení zachycuje smrt svatého Františka z Assisi. Tato velmi dramatická scéna se odehrává v krajině. Sv. František

---

<sup>55</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jirásko, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Oltář sv. Františka Serafinského, 1959.

je zde zachycen v momentě, kdy v mdlobách s polootevřenýma očima padá k zemi. Zezadu podepírá světce anděl. Další anděl se nachází po levé straně sv. Františka. Naklání se nad ním a přidržuje jej za levou ruku, v místech pod loktem zároveň zachycuje dřevěný kříž, který světci vyklouzává z dlaně. Svatý František se konečky prstů své pravé ruky, na které je patrná rána po přibíjení hřebů na kříž (stigma), dotýká lebky, jež je položena na zemi vedle něj. Třetí anděl, umístěný za sv. Františkem, drží v náruči dřevěný kříž, na jehož vrcholu je bílá páska s nápisem: I N R I (**Iesu Nazarenus Rex Iudeorum**, v překladu **Ježíš Nazaretský král Židů**).<sup>56</sup> Na ramenech kříže jsou po stranách nástroje umučení. Na levé straně je houba napuštěná žlučí, nabodnutá na hrotu kopí a na straně pravé se pak nachází kovový hřeb. Z nebe pozorují celou scénu okřídlené dětské postavičky (putti), dvě na pravé straně, jedna na levé. Poslední polopostava anděla vznášejícího se na nebi hraje na housle. Pozadí obrazu je tvořeno bílými oblaky s lehkými tóny šedé barvy. Mezi oblaky vystupuje žlutozlatá zář.

Nad oltářním obrazem jsou sochařsky znázorněna stříbrná oblaka a mezi nimi zlatá koruna, kolem níž je svatozář, za ní pak polopostava anděla. Z oblak vystupují dvě ruce. Ruka po andělově levé straně je obnažená a patří zřejmě Kristovi. Na druhé ruce je vidět část řeholního roucha, jehož nositelem je sv. František z Assisi. Za hlavou anděla je na výplni okenní tabule přichycen dřevěný kříž.

Sochy umístěné na soklech u nástavce představují další dva světce. Po levé straně je to muž středního věku v bílém dlouhém šatu se zlatým lemováním a na hlavě má nasazený kardinálský klobouk. V levé ruce držel nejspíše berlu, ze které dnes zbyla pouze tyč. Její vrchol již na svém místě není. Pravou rukou přidržuje otevřenou knihu. Postava tohoto světce je mírně prohnuta, hlavu má nakloněnou doprava. Mohlo by se jednat o sv. Jeronýma.

Na pravé straně je socha světce oděného do biskupského šatu, na vrchu má pluviál bílé barvy se zlatým lemováním a rozevlátou drapérií. Na hlavě má tento světec nasazenou mitru, v levé ruce drží biskupskou berlu a v pravé otevřenou knihu. Domnívám se, že by se mohlo jednat o sv. Augustina.

U oltáře sv. Františka Serafinského je ve výklenku osazena i socha Anděla dobré smrti, který zde stojí se sklopenou hlavou, zavřenýma očima a v ruce drží palmovou ratolest.

Nad výklenkem nacházejícím se po levé straně oltáře sv. Františka z Assisi je v malované kartuši vzpomenu obce třetího řádu sv. Františka. V 18. století zde byl založen i III. řád sv. Františka, který v roce 1773 čítal na 85 členů.<sup>57</sup> Třetí řád působil při chrámu

---

<sup>56</sup> Viz Hýnek Rulišek (pozn. 11). Heslo: INRI.

<sup>57</sup> Dušan Foltýn, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, s. 264 – 265.

dačických františkánů pouze do josefinských reforem. Pak byl z rozhodnutí císaře Josefa II., stejně jako ostatní bratrství, zrušen.

### 6.8. Postraní oltář Srdce Páně

Dřevěný, hnědě polychromovaný oltář se zlacenými detaily, menza je zděná a retabulum je shodné s oltářem Panny Marie Lurdské na protější straně.

Na zděné menze jsou na podstavcích umístěny sochy dvou andělů. Anděl v pokleku na levé straně s rukama sepnutýma k modlitbě má hlavu mírně nakloněnou doprava. Jeho oči jsou sklopené dolů. Vlasy má tmavohnědé barvy a jsou sčesané dozadu. Oděn je v šatu bleděmodré barvy, šat má kolem krku a na rukou zlaté lemování. Jeho křídla jsou mohutná, zabarvená do béžové barvy. Anděl klečící na pravé straně menzy je téměř identický s tím na straně levé. Odlišnosti jsou patrné pouze v malých detailech, například v barvě šatu. Anděl na straně pravé má šaty růžové barvy, ruce má sepnuté a položené na prsou a jeho oční důlky jsou poněkud více prohloubené.

Ve středu se na podstavci nachází socha Ježíše Krista s auroou kolem hlavy. Jde o ikonografický typ tzv. Nejsvětějšího Srdce Ježíšova.<sup>58</sup> Pravá noha Ježíše Krista je pokrčená a je obepnuta přehozem červené a zlaté barvy. Pod přehozem je dlouhá košile bílé barvy. Kristova pravá ruka je natažená vpřed. Dlaň je otočená vzhůru, a tak je na ní patrná červená ranka po hřebu. Levou rukou, na níž je tato ranka také patrna, přidržuje Ježíš na své hrudi srdce s rankou na povrchu tmavočervené až rudé barvy, kolem kterého jsou zlaté paprsky a na jeho vrcholu zlatý křížek.

Po levé straně baldachýnového nástavce je postava anděla v růžovém šatu, který drží v levé ruce ratolest a pravou má zdviženou vzhůru. Na pravé straně se nachází anděl v šatu zelenomodré barvy se zlatým lemováním. V levé zdvižené ruce drží plamenný meč, pravou rukou ukazuje směrem dolů. Domnívám se, že by se mohlo jednat o archanděla Rafaela.<sup>59</sup>

Rodina Markova je vepsána do středu malované kartuše vedle tohoto oltáře.

---

<sup>58</sup> Viz Hýnek Rulíšek (pozn. 11). Heslo: Srdce Ježíšovo.

<sup>59</sup> Ibidem. Heslo: Archanděl Rafael.

## 6.9. Postraní oltář Bolestné Panny Marie

Oltář Bolestné Panny Marie je dřevěný, hnědě mramorovaný oltář se zděnou menzou a zlacenými ornamentálními dekorativními prvky. Retabulum oltáře tvoří plasticky pojatá edikulová architektura s tordovanými sloupy po stranách, které jsou zakončeny hlavicemi kompozitního typu. Nástavec tvoří baldachýnový štít s volutami po stranách, na nichž jsou umístěny sochy andělů.<sup>60</sup>

Po stranách retabula jsou dřevěné polychromované sochy andělů. Anděl nacházející se nalevo má sepnuté ruce a hlavu pootočenou doprava. Jeho pohled je upnutý k oltářnímu obrazu s výtvarným námětem tzv. Duší v očistci. Od pasu dolů má na sobě oděné rozevláté roucho světlemodré barvy se zlatým lemováním. Anděl, který klečí po pravé straně, má sklopenou hlavu a zavřené oči. Na sobě má taktéž rozevláté roucho, jehož svrchní část je barvy růžové, spodní část je světlezelená a má zlaté lemování. Levou rukou ukazuje tento anděl na oltářní obraz a pravou si přidržuje část roucha, kterou si zahaluje pravou část obličeje.

Ve středu oltáře je umístěna Pieta. Panna Marie sedí na podstavci. Je oděna do dlouhého šatu červené barvy, přes hlavu má závoj modré barvy, jež je zlatě lemovaný. Závoj jí zakrývá vlasy a sahá až dolů. Ruce Panny Marie jsou sepnuté k modlitbě a v hrudi má zabodnutou dýku. Na její tváři je čitelný výraz utrpení a bolesti. Ježíš Kristus leží bez známek života v klíně Panny Marie. Kolem beder má krátkou bílou roušku. Jeho pravá ruka je mrtvolná a je spuštěna dolů k zemi. Na Ježíšově boku je viditelná rána po probodnutí kopím. Z rány stékají krupěje krve.

Po stranách nástavce jsou další dvě sochy andělů. Oba dva andělé nesou nástroje Kristova umučení. Anděl na levé straně drží v pravé ruce důtky a levou rukou ukazuje vzhůru. Anděl na pravé straně drží ve svém náručí kůl, k němuž byl Ježíš Kristus přivázán během bičování.

Námětem oltářního obrazu jsou tzv. Duše v očistci, jde o olej na plátně. Nahé postavy jsou v plamenech a mají ve tváři vystrašený výraz. Nešťastné hříšné duše prosí o spásu. Nad nimi jsou dva andělé. První přilétává zleva, druhý zprava. Podávají nešťastníkům pomocnou ruku.

V popředí obrazu po levé straně je skupinka čtyř lidí, dva z nich mají sepnuté ruce, hlavy zdvižené vzhůru a modlitbou prosí o vysvobození. Další dvě postavy jsou za nimi. Osoba vlevo natahuje ruku k andělovi nad ní, postava před ním se levou rukou drží za břicho

---

<sup>60</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jiráska, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Oltář Bolestné Panny Marie, 1959.

a pravou se chytá za hlavu. Na pravé straně obrazu je zachycena další skupinka trpících lidí. Vepředu je jedna postava osamocena. Ve shrbené pozici natahuje ruce před sebe a s hrůzou pozoruje své rozleptávající se horní končetiny. Za touto postavou jsou vyobrazeny další tři. Dvě natahují ruce vzhůru k andělům a třetí má zakloněnou hlavu a ruce sepnuté k modlitbě. Pozadí obrazu je rudé, až plamenné barvy.

Vedle oltáře je na zdi malovaná kartuše a v ní je vzpomenu jméno rodiny Werningerovy.

Je důležité zmínit, že některé obrazy na vedlejších oltářích namaloval dačický měšťan a malíř Josef Altmann. Řezbářské práce provedl další dačický umělec – sochař a řezbář Matouš Strachovský. Jejich autorství lze s jistotou určit u oltáře svatého Petra z Alcantary, u oltáře Bolestné Panny Marie, ale také u oltáře sv. Josefa, kde je Josef Altman signován jakožto autor obrazu sv. Františka Xaverského z roku 1767. Josef Altman namaloval v roce 1767 též obraz sv. Apollonie, který se nachází u oltáře sv. Jana Nepomuckého.<sup>61</sup>

## 6.10. Kazatelna

Kazatelna v kostele sv. Antonína je uměleckým dílem dačického sochaře Matouše Kelbla z roku 1720. Je dřevěná, hnědě mramorovaná, doplněná o zlacené dekorativní ornamenty.

Konzola kazatelny je puklicovitého tvaru, ukončená společnou volutou. Členěna je do čtyř pásů, které pokračují přes profilovanou římsu. Pilastry jsou vyplněny ovály se zlatými reliéfy, které vyobrazují konkrétní výjevy ze života patrocinia kostela, tedy svatého Antonína Paduánského.<sup>62</sup>

Začneme-li při ikonografickém rozboru těchto reliéfů z levé strany, jako první se nám naskytne reliéf, na kterém je vyobrazen světec v řeholním rouchu. Světec stojí na vyvýšeném místě. Levou rukou ukazuje na svou hrud' a v pravé drží prapor, který předává vojsku nashromážděnému pod ním. V pozadí je na skále nějaká vesnice či město.

Na dalším reliéfu je zobrazen světec nacházející se v krajině plné stromů, nad nimiž letí ptáci (démoni). Světec stojí před stromy se zdviženýma rukama. V pravé ruce drží kříž a levou zahání demony. Třetí reliéf znázorňuje světce, jak u pobřeží promlouvá k lidem. Lidé

---

<sup>61</sup> MZA Brno, Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886-1888.

<sup>62</sup> Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jirásk, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Kazatelna, 1959.



vypadají, jako by ho ani neposlouchali. Z vody však vystrkují hlavy ryby. Pravděpodobně se jedná o legendu ze života sv. Antonína. Sv. Antonín kázal jednoho dne lidem na pobřeží v Rimini. Ti jej ale neposlouchali. Světec se tedy otočil k moři a v ten okamžik vystrčily ryby hlavy z vody ven a naslouchaly jeho slovům. Na posledním reliéfu je zobrazen světec, který káže z kazatelny nacházející se v chrámovém interiéru, lidem shromážděným pod kazatelnou ukazuje monstranci.

Baldachýnová skříňka ve středu kazatelny je zdobena znakem ve zlatené kartuši na vrcholu se zlatou korunou. Po stranách jej drží andílci. Levá polovina znaku je rozdělena na tři části. V horní polovině je zobrazena černá orlice ve zlatém poli, dolní polovina znaku je ještě rozdělena na dvě části. V levé části je na modrém podkladu zobrazena stříbrná větev. V pravé dolní části, jež má červený podklad, jsou velkými tiskacími písmeny napsány iniciály BI. V pravé části se nachází postava světece v řeholním rouchu s rozpaženými rukama na světlemodrém podkladu. Kolem postavy onoho světece jsou výtvarně vyvedeny florální ornamenty. Celý znak je završen zlatou korunou.

Na spodní části baldachýnové stříšky se nachází symbol Ducha svatého. Na štítu kazatelny jsou postavy andělíčků držících štíty s reliéfy západních církevních otců.

Popisem začínáme zleva. Nejprve vidíme reliéf představující papežskou tiaru a nad ní holubici (symbol Ducha svatého). Jde o atributy spojované se svatým Řehořem. Na reliéfu vedle se nachází včelí úl, který je atributem svatého Ambrože. Na třetím reliéfu je vyobrazen ležící lev, nad ním letí pták. Pták se podobá sokolovi. Jde o atributy sv. Jeronýma. Na posledním reliéfu je člověk, který přelévá moře – symbol sv. Augustýna. Na vrcholu kazatelny je socha sv. Pavla. Ten je zobrazen jako postarší muž s dlouhým vousem a svatozáří nad hlavou.<sup>63</sup> Světec je oděn v dlouhém rouchu šedomodré barvy. Přes roucho má červený přehoz.

Obě ruce má natažené, v levé pak drží meč. Pod sv. Pavlem je socha andílka, který hraje na hoboj.

Z kazatelny vychází plastika ruky. Mělo by se jednat o ruku sv. Antonína, neboť na ní můžeme rozeznat řeholní roucho řádu františkánů. V ruce drží kříž. Dříve se kazatelna nacházela na místě nynějšího oltáře sv. Josefa.

V novodobé malované kartuši pod kazatelnou je vzpomenuata rodina Viklickova.

---

<sup>63</sup> Viz Hynek Rulišek (pozn. 11). Sv. Augustýn.

### **6.11. Obrazy křížové cesty**

Od hlavního oltáře je na zdech kostela svatého Antonína Paduánského po celém jeho obvodu pověšeno čtrnáct obrazů křížové cesty. Tyto obrazy zaznamenávají poslední hodiny života Ježíše Krista. Obrazy křížové cesty pocházejí z bývalého kláštera klarisek ve Znojmě, který byl zrušen v roce 1782 kvůli reformám císaře Josefa II. Pro kostel sv. Antonína Paduánského byly tyto obrazy zakoupeny v roce 1783.<sup>64</sup>

---

<sup>64</sup> Viz Bedřich Zwach (pozn. 1), s.64.

## **7. Memoriální funkce kostela sv. Antonína Paduánského a medailony nositelů aliančních znaků**

V interiéru kostela sv. Antonína Paduánského je různými způsoby uchovávána paměť na osoby spojené s dačickým konventem. Jde o osoby, které buď prokazovaly konventu dobrodiní, nebo byly přímo jeho členy.

Konkrétní jména a skutky jejich nositelů jsou nejvíce patrná u hlavního oltáře. Na něm jsou uvedena jména dvou majitelů panství a dvou primátorů města, konkrétně se jedná o Matěje Jiřího Kapetu, bohatého měšťana a primátora města, jehož životu a skutkům je věnována hned první kapitola práce. Dále jde o hraběte Františka Antonína Berku z Dubé, hraběte Václava Vojtěcha z Vrbna a Bruntálu a v neposlední řadě také o Jana Michala Kamerrera, který byl stejně jako Kapeta bohatým měšťanem a nějaký čas také primátorem města.

### **7.1. Hrabě František Antonín Berka z Dubé a Lipé**

**\*1649**

† 24. 4. 1706 (jako poslední mužský příslušník svého rodu)

**Majitel panství Dačice mezi léty 1673 – 1714 (na základě rozhodnutí tribunálu v Brně)**

Hrabě František Antonín Berka z Dubé byl velmi schopným císařským diplomatem, mecenášem a náruživým sběratelem umění. Jako vyslanec působil ve Španělsku, Dánsku, Švédsku, Nizozemí a v letech 1699 – 1703 také v Benátkách. V roce 1701 získal hrabě František Antonín Berka hodnost nejvyššího maršálka Českého království.

Vedle Jana Humprechta Černína (1628 – 1682), Antonína Jana Nostice (1652 – 1736) nebo Jana Josefa staršího z Vrbty (1669 – 1734) se Hrabě Berka řadí k významným budovatelům uměleckých sbírek ve 2. polovině 17. století a na počátku 18. století.<sup>65</sup>

Během života shromáždil cennou a reprezentativní uměleckou sbírku, která obsahovala práce Petera Paula Rubense (1577 – 1640), Anthonise van Dycka (1599 – 1641), Petera Strudela (1660 – 1714) či Carla Maratty (1625 – 1713), s jehož uměním se seznámil

---

<sup>65</sup> [http://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/2-cyklus/1107\\_slavicek.pdf](http://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/2-cyklus/1107_slavicek.pdf), vyhledáno dne 3. 5. 2015.

během své kavalírské cesty v Itálii. Mimo jiné také podporoval mladé a perspektivní umělce, mezi kterými nemohl chybět ani architekt Johann Lucas von Hildebrandt (1668 – 1745).<sup>66</sup>

Náročná sběratelská činnost hraběte Františka Antonína Berky započala v průběhu jeho kavalírské cesty v Itálii, kde zadal objednávku k vyhotovení vlastních podobizen dvěma nejvyhledávanějším římským portrétistům Carlu Marattovy a Janu Ferdinandovi Voetovy. Od roku 1670 pokračovala tato činnost uměnímilovného hraběte Berky systematickými nákupy ve vídeňské pobočce renomovaného obchodu antverpského obchodníka s uměním Gullierma Forchondta.<sup>67</sup>

Sebereprezentace majitelů panství nebo primátorům města, která se odrážela ve stavebních proměnách města, mohla být zastoupena i peněžními nebo hmotnými dotacemi či podporováním jednotlivých církevních institucí. Svou roli zde také sehrálo zajištění si tzv. věčné spásy. Ta stála za objednávkou nejvýznamnějšího malířského díla v Dačicích – hlavního oltářního obrazu ve františkánském klášterním kostele sv. Antonína Paduánského. Objednavatelem byl právě hrabě František Antonín Berka, který se obrátil na Petera Strudela.<sup>68</sup>

Po smrti Františka Antonína hraběte Berky z Dubé a Lipé zdělila rodinný fideikomis jeho sestřenice Františka Rosálie hraběnka Berková, provdaná hr. Kinská, která zde vládla mezi léty 1706 – 1714.

## **7.2. Hrabě Václav Vojtěch z Vrbna a Bruntálu**

**\* 1659**

**†1732**

### **Majitel panství Dačice v letech 1714 – 1728**

Václav Vojtěch (Albrecht) byl synem Štěpána hraběte z Vrbna a jeho druhé ženy Marie Alžběty, rozené hraběnky Kinské. Během své bohaté diplomatické kariéry zastával funkci císařského komořího, dále zemského hejtmána knížectví ve Slezsku a v roce 1722 dosáhl titulu c. k. tajného rady.

Dačické panství získal v roce 1714 po vyřešení dlouholetého sporu o dědictví, který probíhal mezi Berky a Fürstenberky. Soudní řízení mezi oběma rodinami ve věci dědictvého

---

<sup>66</sup> Viz Jan Mikeš – Tomáš Valeš (pozn. 6), s. 6.

<sup>67</sup> [http://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/2-cyklus/1107\\_slavicek.pdf](http://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/2-cyklus/1107_slavicek.pdf), vyhledáno dne 3. 5. 2015.

<sup>68</sup> Viz Jan Mikeš - Tomáš Valeš (pozn. 6), s. 7.

práva trvalo celých dlouhých 17 let.<sup>69</sup> Nakonec získal dačické panství hrabě Václav Vojtěch Vrbna, a to na základě blízkého příbuzenského vztahu s Berky, neboť byl nevlastním bratrem Františky Rosálie hraběnky Berkové, provdané Kinské. Dačické panství však mohl hrabě Václav Vojtěch Vrbna získat pouze tehdy, pokud proti tomu nebude nic namítat rodina Fürstenberků. Ti mu svůj souhlas rádi udělili, jelikož byl od roku 1713 ženat s Marií Augustou, rozenou hraběnkou Fürstenberkovou.

Po dobu svého panování v Dačicích hrabě Vrbna pečlivě dohlížel na řádný chod městské správy a na vedení pozemkových knih, dále rozhodl o stavbě nového farního kostela a nové fary. K realizaci této stavby však bylo přistoupeno až za dalšího majitele dačického panství hraběte Osteina. Hrabě Vrbna také nesl značnou část nákladů na zbudování Mariánského sloupu na Havlíčkově náměstí, zvaného Loreta, kde je jeho znak v kartuši soklu v čele sousoší. Sochařská dílna Matouše Kelbla vytvořila pro hraběte Václava Vojtěcha (Albrechta) z Vrbna monumentální sloup se sochou Immaculaty a postavami tří zemských světců – Václava, Vojtěcha a Prokopa, kteří byli bezpochyby zvoleni s ohledem na jména samotného donátora, tedy hraběte Vrbny.<sup>70</sup> V roce 1728 prodal panství Dačice za 426 000 rýnských zlatých Heinrichu Karlovi hraběti Osteinovi.<sup>71</sup>

### 7.3. Jan Michal Kammerer

\*?

† 1. 10. 1784

Toto jméno je v souvislosti s vnitřní výzdobou kostela sv. Antonína Paduánského velmi často vzpomínáno. Najdeme ho například na pamětní desce u hlavního oltáře mezi jmény dobrodinců, kteří převzali fundaci jeho výzdoby. Jméno tohoto muže se nachází na seznamu lidí, kteří odpočívají ve společné hrobce františkánů. V archivu najdeme informaci, že Jan Kammerer, dačický měšťan, velký dobrodinec klášterního kostela a emeritní primas (funkci primátora Dačic zastával v letech 1758 – 1759), zemřel roku 1784. Za velkorysími dary zřejmě stály Kammererovy dobré majetkové poměry, které pravděpodobně ještě více znásobil poté, kdy ve čtyřicetiletých letech uzavřel sňatek s osmatřicetiletou vdovou Alžbětou Maštalířovou, roz. Unlaufovou. Alžběta Maštalířová vstoupila do manželství se

<sup>69</sup> Kol. autorů, Matěj Jiří Kapeta, in: kol. autorů, *Kdo byl kdo na jihozápadní Moravě*, Městské muzeum a galerie Dačice 2000, s. 161.

<sup>70</sup> Ibidem.

<sup>71</sup> <http://www.zamek-dacice.eu/historie/majitele-panstvi-a-zamku-dacice/>, vyhledáno dne 3. 5. 2015

sedmi dětmi. Po svatbě se manželům narodili ještě další tři. Když Jan Kammerer odešel na onen svět, nabídla Alžběta státu výměnou za doživotní rentu jejich dům číslo popisné 18, za účelem zřízení c. k. skladu soli a banálního výběrčího úřadu. Sklad soli zde byl až do roku 1829.

Alžběta Kammererová se dožila třiadvadesáti let. Její muž byl o celých čtrnáct let mladší, přesto ho o dalších téměř deset let přežila. Za zmínku by snad ještě stálo, že Kammerer si pořídil na svém domě čp. 18 (dnes čp. 4 na Palackého nám.) bleskosvod, který po jeho smrti odkoupil farář z Kostelního Vydří Filip Filkuka pro tamní kostel.<sup>72</sup> Dále jsou dochovány záznamy o jeho darech klášteru.<sup>73</sup>

Jann Kammerer, emeritní primas Dačic kostelu sv. Antonína Paduánského daroval roku 1762 stříbrnou monstranci, roku 1763 velkou měděnou a pozlacenou lampu před hlavní oltář, roku 1773 sochu Matky Boží Maria Zell včetně skříňky, stříbrný pozlacený kříž, osázený drahokamy, k soše Maria-Zell (odevdán), dvě stříbrné ve Vídni zhotovené lampy, které jen při slavnostech byly v presbytáři zavěšny (odevdány), anathema s 8 stříbrnými figurkami, které se při odevdání kostelního stříbra nalézalo na straně evangelia, anno 1772 dal Kammerer zhotoviti tabernakel včetně dvou velkých andělů, anno 1774 získal velká reliquiaria a opatřil hlavní oltář 8 genií (malými andělskými figurkami), současně s tímto daroval také velkou lampu a skříňku.

Z výše vyjmenovaných věcí se v majetku kláštera dochovalo následující: socha Matky Boží Maria Zell včetně skříňky, tabernakel včetně dvou velkých andělů, osm geniů na hlavním oltáři. Podrobnější informace o Janu Michalu Kammererovi nejsou bohužel dosud známy. Život tohoto bývalého primátora katolické víry, který vykonával tento úřad téměř sto let po Matěji Jiřím Kapetovi, a jednoho z nejuvádnějších dobrodinců františkánského konventu v Dačicích<sup>74</sup> však zůstává dosud nevyřešenou záhadou na poli vědeckého bádání.

---

<sup>72</sup> Jana Bisová, K dějinám pohřbívání v Dačicích: s přihlédnutím k matrice zemřelých a dokumentaci starého hřbitova, in: *Dačický vlastivědný sborník*, sv. 6, Spolek přátel muzea v Dačicích 1, Dačice 2011, s. 68 – 73.

<sup>73</sup> Viz Bedřich Zwach (pozn. 1), s. 59 – 60.

<sup>74</sup> Dále jsou v klášterním archivu jmenovitě poznamenáni: Hrabě Deblin, pán na Starém Hobzí, Hrabě Lichtenstein, majitel panství Telč, Hrabě Cavriani, pán na Jemnici, Hrabě Benedikt Berchtold, pán na Uherčicích, František Gürth, vrchní úředník města Dačice aj. (Viz Bedřich Zwach (pozn. 1), s. 59 – 60.

#### 7.4. Hrabě František Josef Heissler z Heitersheimu

Hrabě František Josef Heissler z Heitersheimu byl synem Johanna Donáta Heisslera z Heitersheimu. Jeho otec byl císařským generálem, c. k. polním maršálkem a generálním válečným komisařem. Poté, co Johann Donát hr. Heissler z Heitersheimu v roce 1697 skonal kvůli těžkému zranění utrženému v boji, zdědil jeho tehdy ještě nezletilý syn František Josef rodinný fideikomis. Ačkoliv se syn hodně snažil, tak stejně nejpozoruhodnější postavou z celého rodu zůstal jeho otec Johan Donát, dlouholetý účastník válečných tažení bojující na straně císaře Leopolda I. proti Francouzům a Turkům, jenž byl za prokázaná válečná hrdinství vyznamenán povýšením do rytířského stavu, poté do stavu svobodných pánů a nakonec roku 1692 mezi říšská hrabata. V témže roce pak koupil panství Uherčice, které využíval jako rodové sídlo. Mezi jeho majetky patřily mimo jiné též panství Ráčekv, dunajský ostrov Svaté Markéty, palác ve Vídni a v Brně. František Josef, hr. Heisser z Heitersheimu tedy pocházel z rodu, jehož členové po bitvě na Bílé hoře zastávali významné funkce u císařského dvora. Sám František Josef byl tajným radou. V roce 1732 se stal královským přisedícím zemského práva a od roku 1740 zastával funkci moravského zemského hejtmana. Nakonec na poli diplomacie dosáhl stejných, ne-li větších úspěchů jako jeho otec Johann Donát na poli bitevním. Manželkou Františka Josefa byla Maria Anna Elizabeth, rozená hraběnka Wratislav von Mitrowitz. Jak vyplývá z archivních záznamů dačických františkánů, tak se na drobných úpravách tohoto oltáře podílela choť fundátora oltáře sv. Josefa, tedy hraběnka Heisslerová, rozená Wratislav von Mitrowitz.<sup>75</sup>

Erb hraběte Františka Josefa Heisslera se nachází hned na dvou vedlejších oltářích, a to na oltáři sv. Josefa a oltáři sv. Jana Nepomuckého. Čtyři obrazy pro tyto nově zřízené oltáře v konventním chrámu dačických františkánů v roce 1719 uhradil majitel nedalekých Uherčic. Hrabě Heissler svěřil zakázku na vytvoření obrazů malíři Johannu Ferdinandovi Schorovi (1686 – 1767), kterému byla vyplacena odměna ve výši 150 zlatých.<sup>76</sup> Schor pro vedlejší oltář sv. Josefa namaloval hlavní oltářní obraz s motivem sv. Josefa s Ježíškem v náručí a dále menší obraz s motivem sv. Františka Xaverského.

Za volbou objednávky obrazů právě s touto tematikou by mohlo stát jméno samotného hraběte Františka Josefa Heisslera. Roku 1748 nechal hrabě Heissler na své náklady vyhotovit sochu sv. Josefa s Ježíškem v náručí, což je stejný motiv jako na oltářním obraze

<sup>75</sup> <http://geneagraphie.com/>, vyhledáno dne 30. 4. 2015.

<sup>76</sup> MZA Brno, Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886-1888.

v konventním chrámu dačických františkánů. Tuto sochu dal postavit uprostřed trasy Vídeň – Praha u Rančířova v rámci stavby císařské silnice budované v úseku Znojmo – Praha, která v letech 1739 – 1750 představovala nejvýznamnější komunikaci na jihozápadní Moravě.<sup>77</sup> Stavbu této císařské silnice vedl právě hrabě František Josef Heissler z Heitersheimu. Je zde tedy dobře patrná snaha o sebe prezentaci.

Námět dalších dvou obrazů, které v roce 1719 Johann Ferdinand Schor namaloval na zakázku pro postranní oltář sv. Jana Nepomuckého – hlavního oltářního obrazu s motivem sv. Jana Nepomuckého a obrazu v nástavci, který znázorňuje sv. Marii spolu se sv. Annou a malým Ježíškem, mohl být vybrán s ohledem na jména členů rodiny hraběte Heisslera. Jak již bylo zmíněno, otec Františka Josefa se jmenoval Johann (Jan) Donát a manželkou Františka Josefa byla Maria Anna Elizabetha, rozená hraběnka Wratislav von Mitrovitz. Touha po sebe prezentaci a snaha o stylizaci členů rodiny Heisslerů do role svatých ukazuje na hrdost, víru a lásku představitelů rodu Heisslerů, kterou dávali tímto způsobem ve známost.

V případě hraběte Františka Josefa Heisslera z Heitersheimu se jedná o krásnou ukázkou sebe prezentace, respektive prezentace vlastní rodiny za pomoci stylizace sebe sama do role světců, přesněji do role členů svaté rodiny.

## 7. 5. Krypty pod kostelem – náhrobní ikonografie

Pod kostelem sv. Antonína Paduánského byly postaveny tři krypty. Jedna z nich byla určena k pohřbívání františkánů, druhá pro vrchnost a třetí k pohřbívání měšťanů.

Před hlavním oltářem se nachází františkánská hrobka, ve které jsou pochováni kromě řádových bratří i další lidé světského stavu, kteří byli během svého života dobrodinci konventu.<sup>78</sup> V této hrobce spočinuli též další nebožtíci, jejichž identita nám dosud zůstává zastřena, neboť jejich jména nejsou uvedena v klášterním archivu.

---

<sup>77</sup> Císařská cesta vedla těmito cestami: Vídeň – Znojmo – Moravské Budějovice – Stonařov – Jihlava – Štoky – Havlíčkův Brod – Holčův Jeníkov – Čáslav – Praha. V Jihlavě navazovala císařská silnice na původní Hybernskou stezku (<http://www.stonarov.cz/risska-neboli-cisarska-silnice/d-5807>, vyhledáno dne 30. 4. 2015).

<sup>78</sup> Seznam osob světského stavu, které spočinuly ve františkánské hrobce:

1) Andreas Březina, měšťan a radní †1679 – správné datum úmrtí je 26. dubna 1678, 2) Johann Baptist Sies obchodník a radní †1681, byl zetěm Matěje Jiřího Kapety, manželem jeho dcery Juliany, 3) Maxmilian Leopold svob. pan Cantelmo, pán na Budiškovcích, Červeném Hrádku a Horní Slatině †1701, 4) Václav Antonín Lipovský z Lipovic, pán na Řečici †1705, 5) Marie Rozálie Veronika Kayer von Tauburg †1708 na zámku



### 7.5.1. Františkánská hrobka

Popis františkánské hrobky je v Inventáři Sv. Antonína Paduánského, slavného divotvorce, kostela a kláštera řádu františkánského v Dačicích z roku 1888 zachycen v latinském jazyce následujícím způsobem.

Pod presbytářem se po kamenných schodech schází do hrobky s mřížovým. Tato hrobka je krytá podlouhlým otesaným kamenem, který je zdoben čtyřmi železnými kruhy. Onen kámen je bez jakéhokoliv nápisu a znamení. Pod schody se nachází malá jímka na vodu a pak je zde také jakýsi výklenek ve zdi. Jde spíše o klenbu, v níž jsou uloženy kosti a pod nimi propadlé rakve (3 až 4), na nichž je malba. Jde o malbu znázorňující kříž či snad lebku a je zde také sandál.

Prvním zde pochovaným nebožtíkem se v roce 1978 stal senátor Dačic a toho času duchovní strážce konventu Andreas Březina. V roce 1783 zde byl jako poslední pochován Bohdan Gregori.<sup>79</sup>

Andreas Březina byl bratrancem zakladatele kláštera Matěje Jiřího Kapety, a tak i když tím prvním pohřbeným nemohl být právě sám Kapeta, který zemřel dříve, než byla krypta postavena, byl prvním pohřbeným člen rodiny Kapetovy.

Jakousi zvláštností je zde kamenná zasklená tabulka s vyrytým latinským nápisem. V záznamech františkánů je uveden následujícím textem:

**ADJICIO HIS ET INSERPTIONEM, QUAE INVENTUR IN AMBITU INTERIORI IN MURO SACRISTICAE SCRIPTA.** Překlad: Připojuji zde i nápis, který se nacházel ve vnitřním ambitu na zdi sakristie.

---

Budiškovice, 6) Samuel Tůma, dačický měšťan, radní a duchovní otec konventu, †172, 7) Kateřina von Schellardt †1723 v zámku v Budiškovcích, 8) František Mikuláš Kobylka, rytíř ze Schonwiesenu †1724, 9) Anna Barbara Kobylkova ze Schonwiesenu † 1728, 10) Jan Chrysostomus Kraus, měšťan a senátor, duchovní otec konventu †1742, 11) Františka Pagačová †1742, 12) Antonín Ignac Gurth, vrchní úředník na dačickém panství, člen třetího řádu konventu františkánů †1749, 13) Barbara Tůmová, rovněž terciářka †1780, 14) Marie Anna Wišňovská, manželka primátora, rovněž ze třetího řádu †1780, 15) Alžběta Holasová, manželka panského sládky, † 1754, 16) František Peer, nájemce panského hostince, † 1768, 17) František Schambach, c. k. výběrčí solné daně, †1776, 18) Jan Kammerer, měšťan a dobrodinec klášterního kostela, † 1. října 1784 (Viz Bedřich Zwach (pozn. 1), s. 59 – 64

<sup>79</sup> MZA Brno, Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886 – 1888.

Latinský nápis na tabulce zní: **PRIMUS QVI IN HOC VENERABILI CONVENTU ANNO 1673 DIE 26 APRILIS PIE IN DOMINO OBDO\_MIVIT MORTISQ FUNDAMENTUM POSUIT, FUT VENERANDUS PR. FR. BENIGNUS LABORIUS ORD: MIN: S: FRANCISCI REFORM: SACERDOS PRAEDICATOR ET CONFESSARIUS LABORIOSISSIMUS. CUIUS OSSA HIC SEPULTA IACENT. BENIGNE FAC DOMINE, CUM SERVO TUO BENIGNO. AMEN.** Překlad: První, který zde položil základ pohřbívání, byl ctihodný člen řádu (konventu), jenž zbožně zesnul v Pánu roku 1673 dne 23. dubna, dobrotivý přímluvce (prosebník) otec Benignus Laborius , člen obnoveného řádu minoritů svatého Františka: kněz, přímluvce (prosebník) a zpovědník nejpracovitější, jehož kosti zde leží pohřbeny. Milostivě čiň, Pane, se služebníkem tvým Benignem. Amen.

Františkán Benignus Laorius byl jako první pohřben do františkánské hrobky v kryptě pod kostelem sv. Antonína Paduánského.

Dodnes si mnozí historici lámali hlavu nad tím, kde mohla být tabulky původně umístěna. V současné době se nachází v prostorách chodby kláštera. Z inventáře dačických františkánů z roku 1888 vyplývá, že se tato tabulka původně nacházela v kryptě u františkánské hrobky.<sup>80</sup> Na nynější místo byla podle mého soudu přenesena někdy v průběhu 20. století. Důvodem jejího přenesení mohly být pravděpodobně špatné vlhkostní podmínky.

### **7.5.2. Hrobka hraběnky Osteinové**

Druhá hrobka nacházející se v tomto kostele je hraběcí Osetinská. V této hrobce byla v roce 1737 pohřbena hraběnka Karolína z Osteinu, rozená von Berlepsch (1707 – 1737), manželka Jindřicha Karla hraběte z Osteinu (1693 – 1742), pána na Dačicích, vyslance císaře Karla VI. v ruském Petrohradu. Do ruského města Jindřicha Karla doprovázela i jeho manželka, která zde v roce 1737 ve věku třiceti let umřela. Podle svého posledního přání byla pochována v klášterním kostele sv. Antonína Paduánského v Dačicích. Roku 1737 byly její pozůstatky převezeny z Petrohradu do Dačic a s velkou slávou uloženy v její hrobce.

---

<sup>80</sup> MZA Brno, Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886 – 1888.

## **Maria Anna Johanna Karolina hraběnka Steinová (roz. von Berlepsch)**

**\* 1707**

**† 9. 4. 1737 St. Petersburg**

Jejími rodiči byli Sittlich Herold hrabě von Berlepsch (1673 – 1712) a Maria Maxmiliania Augusta hraběnka von Berlepsch, roz. hr. von Stadion zu Warthausen und Thannhausen (1681 – 1744). Babička z otcovy strany byla Gertruda roz. Wolf von Guttenberg (†1723), která během svého života zastávala úřad první abatyše v Ústavu šlechtičen na Novém Městě v Praze. Manželství s Heinrichem Karlem Steinem nebylo prvním v životě Johanny Karoliny. Ještě před tím byla několik let provdána za svého bratrance Philippa Antona von Berlepsch (1702 – 1732).<sup>81</sup> Po jejich rozvodu zaujal Heinrich Karl hr. Ostein místo druhého manžela.

Hrabě Heinrich Karl Ostein začínal svou diplomatickou kariéru jako komorní rada a přísedící českého dvorního lenního soudu v c. k. službách. V roce 1725 se stal říšským dvorním radou a v roce 1734 vyslancem císaře Karla VI. v Petrohradu, tehdejším hlavním městem Ruska. Do Petrohradu odcestovala po boku svého muže samozřejmě i hraběnka Johanna Karolina von Ostein. Zde se jim v roce 1735 narodil syn Johann Friedrich Karl a o rok později Johann Karl Franz Hugo, který však kvůli nepřízni osudu v témže roce i zemřel. O dva roky později odešla na onen svět i jeho matka, hraběnka Johanna Karolina Steinová. Podle svého posledního přání byla pochována v Dačickém klášteře.<sup>82</sup>

V dodatku závěti, který hraběnka Osteinová napsala velmi krátce před smrtí dne 27. března 1737 v Petrohradě, je uvedeno, aby její tělo nebylo otevřeno, ale nabalzamováno a pohřbeno v Dačicích.<sup>83</sup> Podle záznamů Anselma Spálenky, který ve svých výpiscích z klášterního archivu<sup>84</sup> uvedl, že přání hraběnky Johanny Karoliny Osteinové bylo natolik silné, že na smrtelné posteli svému muži řekla následující: „Tedy mi polámej kosti, nohy a ruce a vtěsnej mou mrtvolu do kratší truhly.“ A tak se i stalo. Poštovní vůz se zabezpečenými měděnými schránkami s ostatky hraběnky Osteinové dorazil do Dačic dne 3. května 1737. Za obvyklých ceremonií pak byly nejdříve uloženy do františkánské krypty. Dne 6. září 1737 pak byly přemístěny do nově postavené krypty Osteinů, kterou nechal hrabě Ostien vystavět

---

<sup>81</sup> <http://geneall.net/en/name/1744036/maria-carolina-josepha-anna-johanna-von-berlepsch/>, vyhledáno dne 30. 4. 2015.

<sup>82</sup> <http://zamekdacice.web.cz/rodokmen.html>, vyhledáno dne 4. 5. 2015.

<sup>83</sup> „*Meinen Herrn bitte inständig mich nicht öffnen zu lassen, es seye zum balsamiren, wie ich mich dann sein Versprechen verlase, das Er mich auf Datschitz wird führen lassen*“, Viz Jana Bisová (pozn. 5), s. 72.

<sup>84</sup> Ibidem., s. 68 – 73.

pouze pro svou zesnulou ženu. Úkolem byl pověřen stavitel František (Franz, Fransesco) Camelli.<sup>85</sup>

Tato hrobka je velmi prostorná a sahá od vedlejšího oltáře sv. Josefa až k protějšímu postrannímu oltáři sv. Jana Nepomuckého. Zdi Osteinské krypty začínají u náhrobního kamene krypty františkánských bratří. Do krypty se sestupuje po osmi schodech a vstup do ní označuje náhrobní kámen, který je opatřen kamennou lištou a čtyřmi kovovými klíči.

Nad hrobkou hraběnky Osteinové je nápis vyrytý do cínového plechu, který složil její manžel. Nápis má následující znění:

**Corpus et Viscera**  
**Pie in Domino defunctae Illustriss. et Excellentis. Dnae. Dnae.**  
**Carolinae amantissimae quondam uxoris**  
**Illmi. et Excellentiss: Dmni Domni Henrici Caroli**  
**Comitis ab Ostein**  
**Ortae ex Ilma Comitum a Berlepsch Prosapia**  
**Natae 6. Augusti anno 1707**  
**Denatae 9. Aprilis anno 1737**  
**in urbe s. Petropolitana Russorum, cujus anima pace fruatur**  
**aeterna.**

Překlad: Tělo a vnitřnosti/ zbožné v Pánu zesnulé urozené Excelence paní/ paní/ Karoliny milované kdysi manželky/ urozeného Excelence pána pana Jindřicha Karla/ hraběte z Osteinu/ z domu hraběte Berlepsch pocházející/ narozené 6. srpna 1707/ zemřela 9. dubna 1737/ v městě Petrohradě v Rusku. Necht' se jí dostane/ věčného pokoje.<sup>86</sup>

Ovdovělý hrabě Heinrich Karl ukončil své diplomatické působení v Petrohradě roku 1739 a poté byl vyslán do Hannoveru k anglickému králi. Již v roce 1741 byl povolán zpět. Po zvolení Karla VII. byl jmenován tajným radou a prezidentem říšské dvorné rady. Dne 17. března 1742 zahájil její zasedání ve Frankfurtu nad Mohanem, ale o šest týdnů později, 29. dubna 1742, tamtéž zemřel.<sup>87</sup> Byl pohřben v Geisenheimu na Rýně, kde odpočívají i další příslušníci šlechtických rodů Ostein a Berlepsch.

---

<sup>85</sup> Ibidem. s. 83.

<sup>86</sup> MZA Brno, Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886 – 1888.

<sup>87</sup> <http://www.zamek-dacice.eu/zajimavosti/osteinoe/>, vyhledáno dne 3. 5. 2015

### 7.5.3. Hrobka manželů Harffových

Třetí hrobka se nalézá před postranním oltářem Bolestné Panny Marie a nechali ji v roce 1727 postavit na své náklady manželé Filip a Alžběta Harffovi.<sup>88</sup> Původně byla tato hrobka zřízena pro dvanáct rakví a měla být rodinnou hrobkou, kde by spočinuli všichni členové rodiny Harffových. Jelikož její zakladatel Filip Harff, duchovní otec, zemřel bezdětný, přešla hrobka do majetku konventu.<sup>89</sup> Filip Harf mimo jiné také zastával funkci primátora Dačic v letech 1722 – 1723 a 1728 – 1732 a byl apoštolským syndikem františkánského kláštera.

Vstup do této krypty se nachází nedaleko od hlavního vstupu do kostela a je označen rozměrným kamenem v příčné ose kostela. Tento náhrobní kámen je zdoben čtyřmi velkými železnými klíči a kamennou lištou.

### 7.5.4. Další osoby pohřbené v kostele sv. Antonína Paduánského

Kromě zmíněných třech krypt jsou v klášterním kostele pohřbené ještě dvě osoby na jiném místě.

Při oltáři sv. Jana Nepomuckého je pochován Jakub Vojtěch (Adalbert) Major, inspektor v Dačicích. Jeho místo odpočinku má na náhrobním kameni následující latinský nápis: **ANNO A PARTU VIRGINEO 1686 DIE 12. JULII PIE IN DOMINO OBDMIVIT NOBILIS AC GENEROSUS DOMINUS JACOBUS ADALBERTUS MAJOR QUONDAM HUIUS DOMINII QUESTOR, CIVITATIS INSPECTOR ATQUE ETIAM HUIUS CONVENTUS SANCTI ANTONII PADUANI FRATRUM MINORUM SANCTI FRANCISCI REFORMATOUM PARENS SPIRITUALIS ET SYNDICUS APOSTOLICUS CUJUS OSSA HIC SEPULTA JACENT. VIVAT DEO CUI OMNIA VIVUNT IN SAECULA SAECULORUM, ET RESQUIESCAT IN PACE AMEN.** Překlad: V roce narození Panny 1686, 12. července zbožně v Pánu zemřel urozený a

---

<sup>88</sup> MZA Brno, Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886 – 1888.

<sup>89</sup> V této hrobce byli pochováni:

1. Prvním byl Tobiáš Gschwendtner, dačický měšťan, zemřel 1728.
2. Druhý, který zde nalezl odpočinku, byl František Platz, zemřel rovněž roku 1728
3. Filip Harff, duchovní otec konventu, zakladatel této hrobky, zemřel 1735.
4. Alžběta Harffová, vdova po Filipu Harffovi, zemřela 1740.
5. Rosina Grostimová, zemřela 1779.
6. František Matyáš Grostim, 38 let duchovní otec kláštera, zemřel 1779 (Bedřich Zwach (pozn. 1), s. 55.

velkomyslný pán Jakub Vojtěch Major, dříve vrchnostenský kvestor, městský inspektor a tohoto konventu sv. Antonína Paduánského, sv. Františka z Assisi duchovní otec a apoštolský syndikus, a jeho ostatky jsou zde pochovány. Necht' žije Bůh, kterému vše žije na věčnosti všech věčností a klidu v pokoji Amen.

U oltáře sv. Františka Serafinského je pohřben statečný voják Jan Hon († 1686).<sup>90</sup> Bohužel zápis v dačické matrice zemřelých nebyl nalezen. Jediný adekvátní zápis, který se v matrice nachází, má následující znění: **(Anno 1686, December) 21. Z Daczicz Pochowan gest geden Wogak od SoldatuwBaborskych mage let 36.** Ovšem zde nesedí měsíc úmrtí.

---

<sup>90</sup> Viz Jana Bisová (pozn. 5), s.74.

## 8. Závěr – Prostor a paměť

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat, jakým způsobem je vzpomínáno na důležité osobnosti, jež byly spjaty s klášterním komplexem sv. Antonína Paduánského v Dačicích.

Osobnosti, jež jsou v mé práci zmíněny, jsou v rámci vnitřní výzdoby klášterního kostela sv. Antonína Paduánského připomínány jednak prostřednictvím pamětních desek nacházejících se u hlavního oltáře, jednak pomocí aliančních znaků u postranních oltářů. V komplexu jsou tři hrobky s latinskými nápisy, v nichž odpočívají vedle příslušníků františkánského řádu i mnohé osoby světského stavu.

V průběhu psaní této práce bylo využito postupů mapujících formy udržování stále živé paměti na dobrodiní osob, jež byly za svého života spojeny s tímto prostorem.

Zvláště je těsné prolínání paměti na zástupce z řad místních bohatých měšťanů, jakož také z řad místní i okolní šlechty. Tento způsob uchování paměti na dobrodiní a skutky oněch osob je svým způsobem jedinečný, neboť jde o propojení písma a obrazu. Toto platí pro výzdobu hlavního oltáře, u kterého stojí po stranách pamětní desky a zároveň též alianční znaky. Desky, na nichž jsou zaznamenány skutky důležitých osob, jakými byly Matěj Jirí Kapeta (primátor), František Antonín hr. Berka, Václav hr. Vrbna či Jan Michal Kammerer (primátor).

U postranních oltářů bych také vzpomenula malované kartuše se jmény konkrétních jednotlivců, případně se jmény celých rodin. Tyto kartuše jsou novodobé, ovšem žádnou konkrétní dataci neuvádějí, lze se tedy pouze domnívat, že se pravděpodobně jednalo o místní zbožné bohaté měšťany. Právě oni totiž mohli financovat opravy jednotlivých částí těchto oltářů. Lze se dále domnívat, že tyto kartuše pocházejí z období kolem roku 1900, bohužel fond dačických františkánů z tohoto období není dosud zpracován.

Tato práce má obsáhnout všechna důležitá témata dotýkající se bývalého dačického františkánského konventu. Počínáme osobností zakladatele kostela sv. Antonína Paduánského, pokračujeme historickým ohlédnutím, ikonografickým programem a končíme sepulkrální pamětí. Všechna tato témata chce práce soustředit do jednoho celku. Ikonografickým programem kostela sv. Antonína se doposud podrobně nikdo nezabýval. Tato práce se tak snaží nastínit nový pohled na výzdobu a výsledný ikonografický program kostela v souvislosti s jeho dobrodinci a klíčovými postavami v dějinách dačického klášterního komplexu.

První kapitola nabízí stručný nástin historie města Dačice a mapuje jeho náboženskou minulost, a to od dob prvních písemných zmínek o existenci farní osady Dassyce v kronice milevského opata Jarlocha pocházející z roku 1183 až do okamžiku příchodu prvních františkánů do města v roce 1659. V další části první kapitoly se zabýváme samotnou stavbou františkánského kláštera v Dačicích v kontextu dobových společensko-historických událostí. Roku 1660, kdy byl položen základní kámen ke stavbě františkánského konventu v Dačicích, tomu bylo dvanáct let od okamžiku podepsání Vestfálského míru, symbolického aktu, jenž ukončil třicetiletou válku. V této části dochází k reflexi stavu českých zemí poté, co byly odloženy zbraně a vojáci opustili zabraná území, tedy spíše k reflexi toho, co z těchto míst zbylo. Ve zkratce se věnujeme jednomu konkrétnímu případu, a to sice Dačicím.

Druhá kapitola pojednává o Matěji Jiřím Kapetovi, nejvýznamnější osobnosti v dějinách Dačic. Kapitola představuje nový úhel pohledu na Kapetu jako zakladatele františkánského konventu, primátora a velmi schopného obchodníka. Poukazuje na jeho úsilí a na překážky, které musel překonat, aby svůj sen nakonec proměnil ve skutečnost. Kapeta na řád františkánů pamatoval nejenom za svého života, ale symbolicky i po své smrti. Ve své závěti jim odkázal značné jmění. Práce se věnuje rovněž tomu, jakým způsobem je v rámci výzdoby klášterního kostela sv. Antonína pamatováno právě na tuto významnou osobnost.

Třetí kapitola pojednává o historii františkánského řádu na území Čech. Sleduje působení postavy Jana Kapristrána, člena františkánského řádu, který se díky svému misijnímu působení v Čechách a na Moravě zasloužil o založení několika klášterů zasvěcených řádu observantů (Brno, Olomouc, Opava či Jemnice).

Kapitola čtvrtá mapuje průběh stavby klášterního komplexu a události s ní spojené. Dochází zde k představení osob, zástupců církevního i světského stavu, které k realizaci stavby výrazně napomohly. Tyto osoby se nesmazatelně zapsaly do historie města, ať už jako zakladatelé církevních či profánních staveb, dobrodinci nebo třeba vlivní měšťané. Zasloužili se o rozvoj výtvarného umění na Dačicku.

Přínosem je kapitola pátá, která rozebírá ikonografický program kostela sv. Antonína. Ani ikonografie obrazů, ani soch na oltářích v kostele nebyla dosud tak podrobně zpracována. Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích od Jaromíra Jiráka z 60. let 20. století posloužil jako jediný zdroj informací, které ovšem ani v jednom případě nebyly úplné, a téměř vždy byly nepřesné. Výzdoba hlavního oltáře zde byla v rámci možností zachycena docela dobře, ovšem pokud šlo o postranní oltáře, byl popis jejich výzdoby příliš stručný. Tato kapitola nabízí nový pohled na výsledný ikonografický program kostela v souvislosti



s výraznými donacemi členů hraběcí rodiny Heisslerů z Heitresheimu, a to především v případě dvou postranních oltářů – sv. Josefa a sv. Jana Nepomuckého.

Zásadní kapitolou se pak stává kapitola sedmá, která se zabývá náhrobní ikonografií a sepulkrální pamětí na osoby odpočívající v kryptách pod kostelem. Tato kapitola se věnuje způsobu označení náhrobního kamene, případně na vstupních prostorech hrobek nacházejících se pod kostelem a vůbec uspořádání prostoru samotného. Náhrobní ikonografií dosud taktéž žádný autor nevěnoval v tomto slova smyslu pozornost.

V následujících několika řádcích bych ráda nastínila možnosti dalšího bádání. Předně bych upozornila na dosud nezodpovězenou otázku, kdo je autorem soch svatých mužů na hlavním oltáři. Z hlediska historického vývoje umění na Dačicku zůstává tato důležitá otázka stále otevřená.

Z dosavadních poznatků víme, že na sochařské výzdobě kostela sv. Antonína Paduánského se v průběhu několika let podílely hned dvě místní sochařské dílny. V 17. století působila v Dačicích sochařská dílna, jež byla vedena Matoušem Kelblem (1657 – 1697). Jeho rodina přišla do Dačic pravděpodobně v průběhu 17. století z jihočeských Cetvin. Matouše Kelbla a jeho syna Sebalda, který později otcovo řemeslo převzal, nahradil v druhé polovině 18. století mladý sochař Matouš Václav Strachovský (1725 – 1774), jenž se vyučil v dílně svého otce, řezbáře Antonína Strachovského.

Dodnes nevíme, kdo je autorem soch mužských světců na hlavním oltáři. Tato díla po stránce umělecké převyšují všechny ostatní sochy v interiéru kostela. Bylo by tedy nesmírně cenné zjistit, kdo je jejich autorem. Díky nejnovějším poznatkům se zjistilo, že autorem hlavního oltářního obrazu Zázrak sv. Antonína Paduánského je Peter Strudel (1660 – 1714), dvorní malíř a zakladatel dnešní Vídeňské akademie. Existuje jistá domněnka, že autorem oněch soch na hlavním oltáři by mohl být jeho bratr, nadaný sochař Paul Strudel (1648 – 1708).<sup>91</sup>

Dalším zajímavým okruhem bádání, tentokrát spíše z pohledu historického, by mohla být dosud jen málo reflektovaná osobnost Jana Michala Kammerera, o němž máme v současné době jen útržkovité informace získané z archivních či matričních záznamů. Tyto poznatky vykreslují osobnost Jana Michala Kammerera pouze okrajově. Dozvíme se z nich, že to byl velmi zbožný a ctižádostivý muž, který pravděpodobně též inklinoval k vědě. Najdeme zde také jisté paralely s osudem dosud nejvýznamnější osobnosti v dějinách Dačic, a to sice s osudem Matěje Jiřího Kapety. Kammerer zastával roli dobrodince františkánského

---

<sup>91</sup> Viz Jan Mikeš – Tomáš Valeš (pozn.6), s.6 – 20.

konventu, dále funkci primátora Dačic v letech 1758 – 1759 a v období sedmileté války od něj vzešel záměr postavit ve městě kasárna. Rozpočet 8 009 zlatých připravil stavitel František (Franz, Francesco) Camelli. K realizaci stavby nakonec nedošlo, protože se tehdejší vrchnost obávala stálých a navyšujících se výdajů.<sup>92</sup>

Nakonec bych snad ještě vyjádřila lítost nad skutečností, že plán ke stavbě kasáren v Dačicích nebyl v konečném důsledku dotážen do zdárného konce, a že tedy záměr Jana Michala Kammerera nebyl proměněn ve skutečnost. V první řadě by se tak naskytla možnost porovnávání dvou zajímavých, ne-li nejzajímavějších osobností v dějinách Dačic, tedy Matěje Jiřího Kapety a Jana Michaela Kammerera, ale zároveň by to představovalo možnost porovnání a zhodnocení tvůrčí invence a přístupu k různým typům stavby jednoho z nejpozoruhodnějších stavitelů ve městě – Františka Camelliho, muže se zajímavým životním příběhem.

Na úplný závěr, bych snad ještě ráda dodala, že paměť na výše zmíněné osoby a jejich skutky se v rámci kostela sv. Antonína rozplynula v prostoru a čase. A také díky vlastnostem paměti, které uvádí Quintilianus v Základech rétoriky, zůstanou tyto osoby s kostelem sv. Antonína spojeny.

## **MEMORIAE DUPLEX VIRTUS: FACILE PERCIPERE ET FIDELITER CONTINERE**

Paměť má dvojí přednost: snadno zaznamenává a věrně uchovává

Quintilianus, Základy rétoriky

---

<sup>92</sup> Viz Jana Bisová (pozn. 5), s.168.

## 9. Seznam literatury a pramenů

### Archivní prameny

- MZA Brno, Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886-1888.
- Klášterní archiv Dačice, Jaromír Jirásk, Soupis chráněného mobiliáře kostela sv. Antonína v Dačicích, heslo: Hlavní oltář sv. Antonína, 1959.

### Literatura

- Jana Beringera - Jaroslav Janoušek, *Město a panství Dačice*, Dačice 1893.
- Bible, *Písmo svaté Starého a Nového zákona*, (podle ekumenického vydání z r. 1985), Biblická společnost 1990.
- Jana Bisová, K dějinám pohřbívání v Dačicích: s přihlédnutím k matrice zemřelých a dokumentaci starého hřbitova, in: *Dačický vlastivědný sborník*, sv. 6, Spolek přátel muzea v Dačicích 1, Dačice 2011, s. 68 – 74.
- Pater Bonaventura - Joseph Wilhelm, *Svatý František Serafínský. Volné zpracování životopisu podle sv. Františka z Assisi*, Brno 2009.
- Jan Bystřický - kol. autorů, *Dějiny Dačic*, Dačice 2001.
- Dušan Foltýn, *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005.
- Kdo byl kdo na jihozápadní Moravě, Městské muzeum a galerie Dačice 2000.
- Kol. autorů, Matěj Jirí Kapeta, in: Kol. autorů, *Kdo byl kdo na jihozápadní Moravě*, Městské muzeum a galerie Dačice 2000, s. 72 – 73.
- Pavel Koukal, Varhanářství na jihozápadní Moravě, in: *Vlastivědný sborník Vysočiny VI.*, Dačice 1988, s. 57 – 81.
- František Krížek, Ke stavební historii dačického kláštera, *Dačický zpravodaj*, září 1984, č. 73, s. 13.
- Jan Mikeš - Tomáš Valeš, *Zapomenuté podklady. Výtvarné umění na Dačicku v 17. – 19. století*, Dačice 2013.
- Peter Alkantara Houška, OFM, *České františkánství*, Praha 2005.
- Anna Pokorná, *Historie tělesné výchovy a sportu v Dačicích*, (bakalářská práce), České Budějovice 2014, 78 s.

- Hynek Rulišek, *Postavy, atributy, symboly. Slovník křesťanské ikonografie*, Hluboká nad Vltavou 2006.
- Bohumír Smutný, Matěj Jiří Kapeta, dačický primátor a soukenický podnikatel ve světle svého testamentu z roku 1671 in: Marie Kučerová red., *Dačický vlastivědný sborník*, Spolek přátel muzea v Dačicích 1, Dačice 2001, s. 47 - 54.
- Vladimír Soukup, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Praha 2008.
- Bedřich Zwach, *Denkwürdigkeiten der Stadt Datschitz*, Vídeň 1860.

### Internetové zdroje

- <http://www.muzeumdacice.cz/>, vyhledáno 3. 5. 2015.
- <http://www.zamek-dacice.eu/historie/majitele-panstvi-a-zamku-dacice>, vyhledáno 3. 5. 2015.
- <http://geneagraphie.com/>, vyhledáno 3. 5. 2015.
- <http://www.stonarov.cz/risska-neboli-cisarska-silnice/d-5807>, vyhledáno 3. 5. 2015.
- <http://geneall.net/en/name/1744036/maria-carolina-josepha-anna-johanna-von-berlepsch/>, vyhledáno 30. 4. 2015.
- <http://zamekdacice.sweb.cz/rodokmen.html>, vyhledáno 4. 5. 2015.
- <http://www.zamek-dacice.eu/zajimavosti/osteinove/>, vyhledáno 4. 5. 2015.
- <http://www.karmelitky.cz/historie-klastera/>, vyhledáno 2. 5. 2015.
- <http://www.getty.edu/art/collection/artists/413/johann-carl-loth-german-1632-1698/>, vyhledáno 27. 4. 2015.
- <http://www.cestanahoru.org/blog/wp-content/dejiny-karmelu.pdf>, vyhledáno 2. 5. 2015.
- <http://www.zamek-uhercice.cz/historie/prehled-majitelu/>, vyhledáno 29. 4. 2015.
- [http://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/2-cyklus/1107\\_slavicek.pdf](http://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/2-cyklus/1107_slavicek.pdf), vyhledáno 6. 5. 2015.

## 10. Seznam obrazových příloh

Obr. 1. Veduta města Dačice, kolem roku 1730, reprodukce, Historická expozice, Městské muzeum a galerie Dačice, Klášterní archiv Dačice

Obr. 2. Dačický fotograf Holoubek, dobové fotografie z roku 1886, pohled na františkánský klášter v Dačicích – pohled od města a od zahrady, MZA Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886-1888.

Obr. 3. Půdorys klášterního kostela sv. Antonína Paduánského, MZA Kostel a klášter řádu františkánského v Dačicích, in. č. E 21, sign. II/31, kart. č. 31: Sv. Antonín Paduánský, slavný divotvorce (vizitační pozn. je z r. 1941), 1886-1888.

Obr. 4. Václav Altmann (?), Portrét Matěje Jiřího Kapety (1598 – 14. 4. 1672), počátek 18. století, olej na plátně, Historická expozice, Městské muzeum a galerie Dačice, foto archiv autorky práce

Obr. 5. Exteriér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, pohled na presbytář kostela, foto archiv autorky práce

Obr. 6. Exteriér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, pohled na průčelí kostela, foto archiv autorky práce

Obr. 7. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, pohled do lodi kostela, foto archiv autorky práce

Obr. 8. a) Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na hlavní oltář, foto archiv autorky

b) Hlavní oltář, detail erbů Václava Vojtěcha hraběte z Vrbna a Bruntálu a jeho manželky Marie Augusty hraběnky z Vrbna, rozené Fürstenberkové, foto archiv autorky

c) Pamětní deska u hlavního oltáře, Altare – paměť na skutky Matěje Jiřího Kapety, foto archiv autorky práce

d) Pamětní deska u hlavního oltáře, Privilegium – paměť na skutky hraběte Františka Antonína Berky z Dubé, hraběte Václava Vojtěcha Vrbna a Bruntálu a emeritního primase Jana Michala Kammerera, foto archiv autorky práce

e) Svatostánek hlavního oltáře, foto archiv autorky

Obr. 9. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Josefa, foto archiv autorky práce

Obr. 10. a) Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Petra z Alcantary, foto archiv autorky práce

b) Postraní oltář sv. Petra z Alcantary, detail hlavního oltářního obrazu, foto archiv autorky práce

Obr. 11. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Panny Marie Lurdské, foto archiv autorky práce

Obr. 12. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Barbory, foto archiv autorky práce

Obr. 13. a) Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Jana Nepomuckého, foto archiv autorky práce

b) Postraní oltář. Sv. Jana Nepomuckého, detail erbů Františka Josefa hraběte Heisslera a jeho manželky Marie Anny Elizabethy hraběnky Heisslerové, rozené Wratislaw von Mitrowitz

Obr. 14. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Františka Serafinského, foto archiv autorky práce

Obr. 15. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář Srdce Páně, foto archiv autorky práce

Obr. 16. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář Bolestné Panny Marie, foto archiv autorky práce

Obr. 17. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, Kazatelna, foto archiv autorky práce

Obr. 18. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, Anděl nesoucí varhanní pozitiv, Matouš Kelbl, 1719 – 1720, foto archiv autorky práce

Obr. 19. a) Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, pohled na vstup do františkánské krypty pod kostelem, foto archiv autorky práce

b) Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, vstup do františkánské krypty pod kostelem, foto otce Vojtěcha Suchého

c) Detail vstupu do františkánské krypty, foto otce Vojtěcha Suchého

d) Interiér františkánské krypty pod kostelem sv. Antonína Paduánského, výklenek ve zdi s propadlými rakvemi a kostmi, foto otce Vojtěcha Suchého

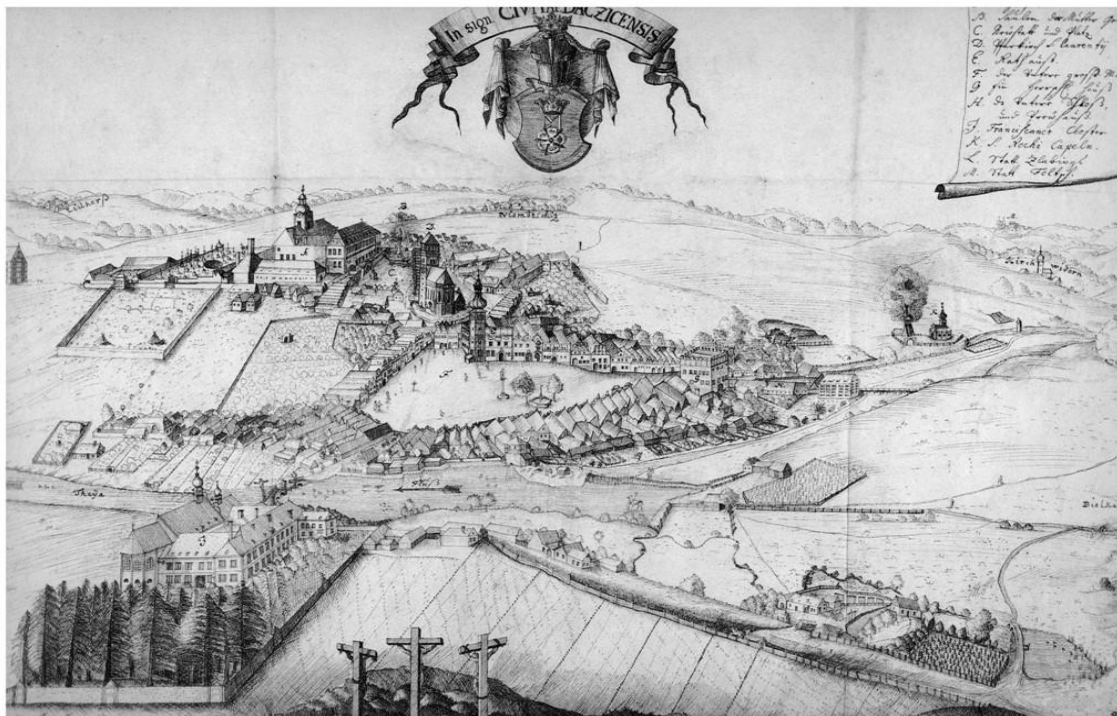
e) Interiér františkánské krypty pod kostelem sv. Antonína Paduánského, pohled na propadlou rakev, foto otce Vojtěcha Suchého

Obr. 20. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, vstup do krypty manželů Harffových u vchodu do kostela, foto archiv autorky práce

Obr. 21. Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, náhrobní kámen při oltáři sv. Jana Nepomuckého, místo odpočinku Jakuba Vojtěcha (Adalberta) Majora, foto archiv autorky práce

## 11. Obrazové přílohy

Obr. 1.



Veduta města Dačice, kolem roku 1730, reprodukce, Historická expozice, Městské muzeum a galerie Dačice, Klášterní archiv Dačice

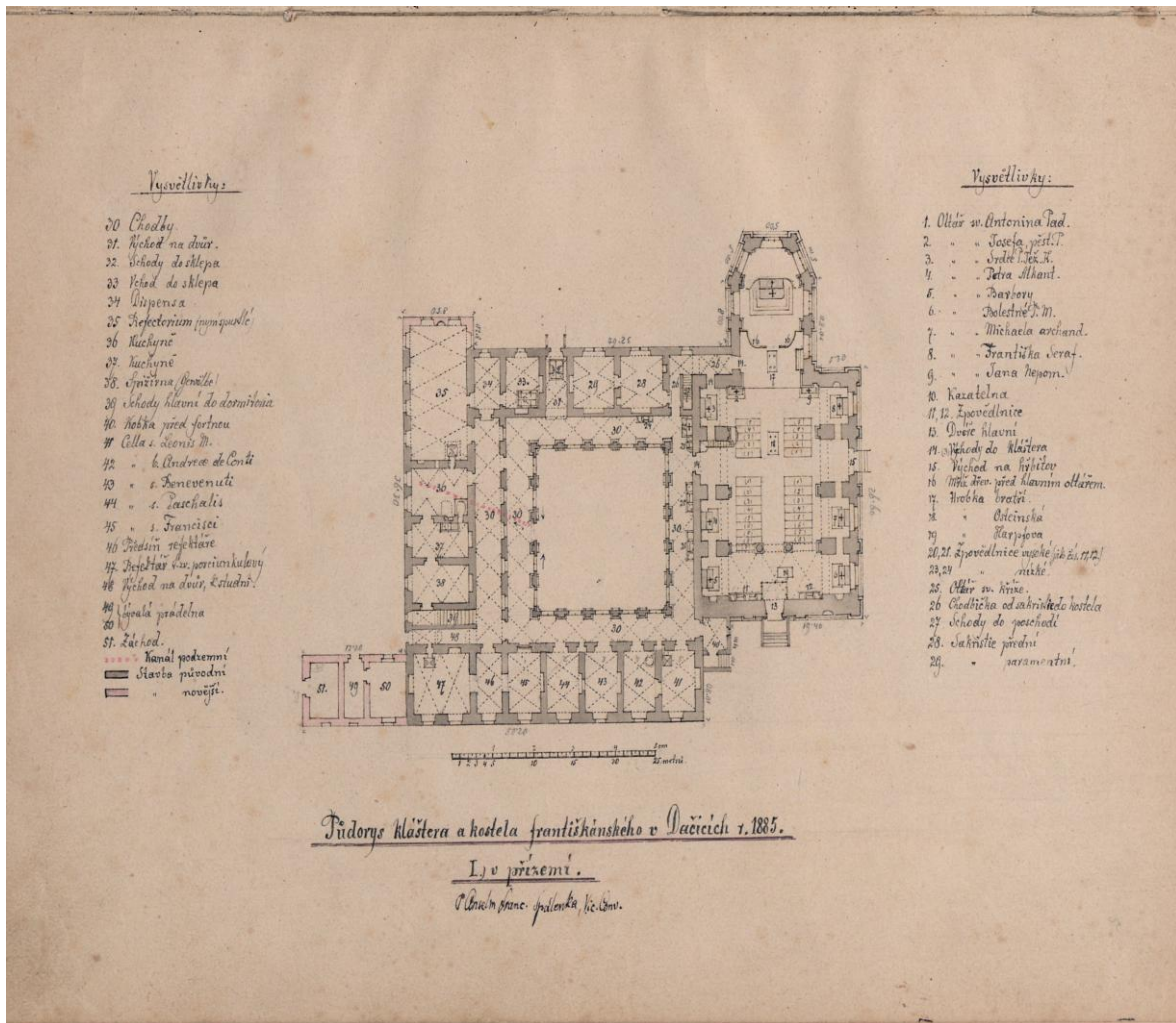


Obr. 2.



Dačický fotograf Holoubek, dobové fotografie z roku 1886, pohled na františkánský klášter v Dačicích

Obr. 3.



Půdorys klášterního kostela sv. Antonína Paduánského

Obr. 4.



Václav Altmann (?), Portrét Matěje Jiřího Kapety (1598 – 14. 4. 1672), počátek 18. století, olej na plátně, Městské muzeum a galerie Dačice,

Obr. 5.



Exteriér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, pohled na presbytář kostela

Obr. 6.



Exteriér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, pohled na průčelí kostela

Obr. 7.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, pohled do lodi kostela

Obr. 8. a)



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na hlavní oltář

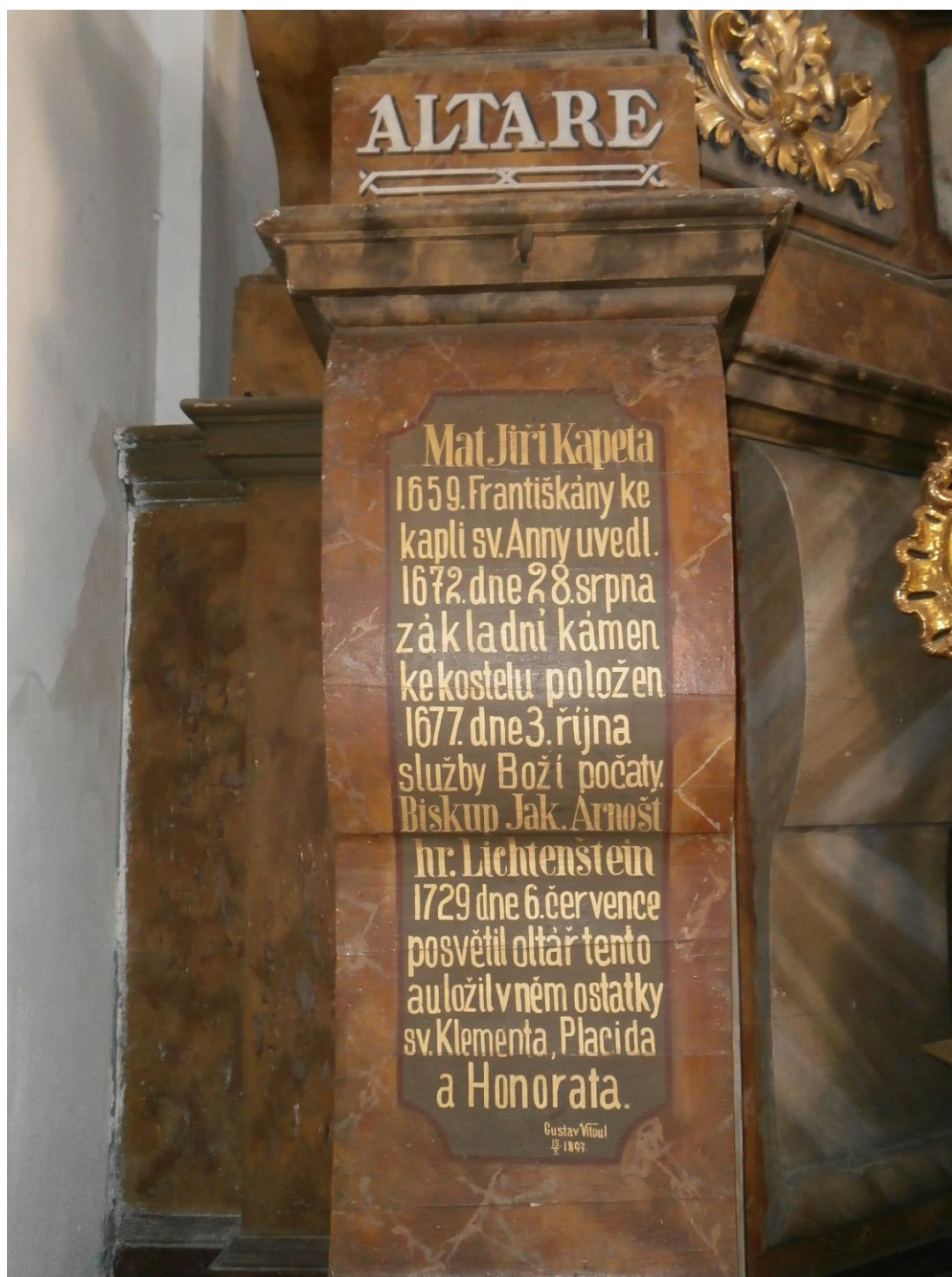
Obr. 8. b)



Hlavní oltář, detail erbů Václava Vojtěcha hraběte z Vrbna a Bruntálu a jeho manželky Marie Augusty hraběnky z Vrbna, rozené Fürstenberkové



Obr. 8. c)



Pamětní deska u hlavního oltáře, Altare – paměť na skutky Matěje Jiřího Kapety

Obr. 8 d)



Pamětní deska u hlavního oltáře, Privilegium – paměť na skutky hraběte Františka Antonína Berky z Dubé, hraběte Václava Vojtěcha Vrba a Bruntálu a emeritního primase Jana Michala Kammerera

Obr. 8 e)



Svatostánek hlavního oltáře

Obr. 9.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Josefa

Obr. 10. a)



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Petra z Alcantary

Obr. 10. b)



Postraní oltář sv. Petra z Alcantary, detail hlavního oltářního obr

Obr. 11.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Panny Marie Lurdské

Obr. 12.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Barbory



Obr. 13. a)



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Jana Nepomuckého

Obr. 13. b)



Postraní oltář. Sv. Jana Nepomuckého, detail erbů Františka Josefa hraběte Heiisslera a jeho manželky Marie Anny Elizabethy hraběnky Heisslerové, rozené Wratislaw von Mitrowitz

Obr. 14.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář sv. Františka Serafinského

Obr. 15.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář Srdce Páně

Obr. 16.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, celkový pohled na postraní oltář Bolestné Panny Marie

Obr. 17.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, Kazatelna

Obr. 18.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, Anděl nesoucí varhanní pozitiv, Matouš Kelbl, 1719 – 1720

Obr. 19. a)



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, pohled na vstup do františkánské krypty pod kostelem

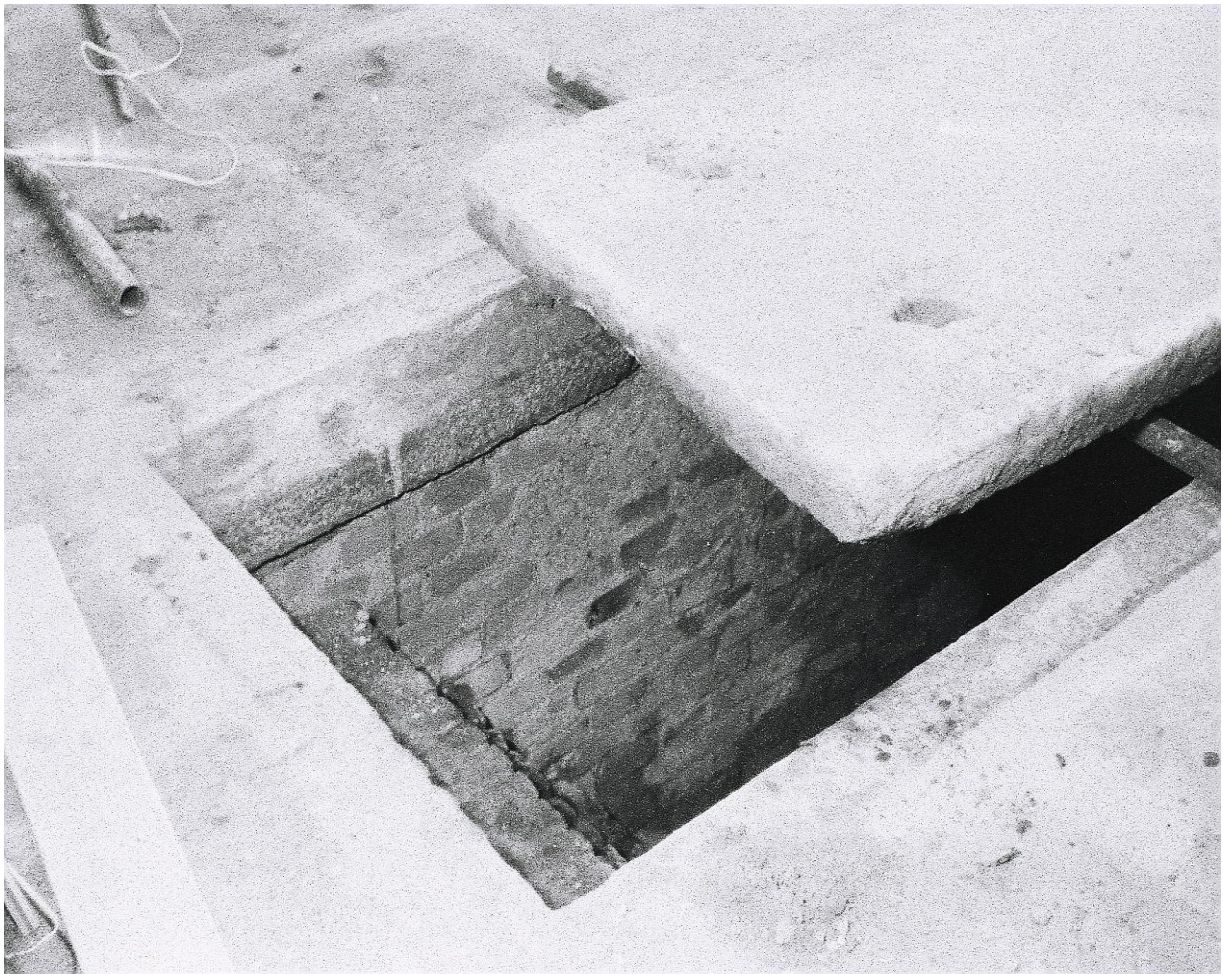


Obr. 19. b)



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, vstup do františkánské krypty pod kostelem

Obr. 19. c)



Detail vstupu do františkánské krypty

Obr. 19. d)



Interiér františkánské krypty pod kostelem sv. Antonína Paduánského, výklenek ve zdi s propadlými rakvemi a kostmi

Obr. 19. e)



Interiér františkánské krypty pod kostelem sv. Antonína Paduánského, pohled na propadlou rakev

Obr. 20.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, vstup do krypty manželů Harffových u vchodu do kostela

Obr. 21.



Interiér klášterního kostela sv. Antonína Paduánského v Dačicích, náhrobní kámen při oltáři sv. Jana Nepomuckého, místo odpočinku Jakuba Vojtěcha (Adalberta) Majora